

IDA-VIRU MAAKONNA RUUMILISE KAHANEMISE ANALÜÜS

KOONDRAPORT Tallinn / Helsinki 2022

Ida-Virumaa omavalitsuste ruumilise kahanemise analüüs valmis vahemikus juuli 2021 kuni aprill 2022.

Eluhoonete tühjenemise hindamiseks analüüsiti Statistikaametilt laekunud täiendavaid andmeid korterelamute ja üksikelamute asustatuse ajalise muutuse osas. Ühtlasi viidi läbi intervjuud välitööd ja andmete valideerimine uuringuse osalevates omavalitsustes.

Uuringu meeskond tänab omavalitsuste kontaktisikuid ja kõiki teisi eksperte, kes andsid olulise panuse selle uuringu valmimisse:

Hardi Murula ja Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit
Mehis Luus ja Toila vallavalitsus
Olga Batluk, Raim Sarv ja Narva-Jõesuu linnavalitus
Kaie Enno, Peeter Tambu ja Narva linnavalitsus
Tauno Vöhmar ja Alutaguse vallavalitsus
Anton Makarjev, Tõnis Kalberg ja Sillamäe linnavalitsus
Rein Luuse ja Jõhvi vallavalitsus
Veera Sibirik
Anniki Teelahk
Kairi Mänd
Dmitri Moskovstev
Raiko Puustusmaa
Pille Sööt
Jefim Aljoškin
Lauri Jalonen

Autorid:

KRISTI GRISAKOV (TalTech)

DAMIANO CERRONE (SPINUnit)

JOHN HADAWAY (SPINUnit)

KEITI KLJAVIN (Linnalabor)

**JOHANNA HOLVANDUS
(Linnalabor)**

Sissejuhatus

SISSEJUHATUS

.....

'Ida-Virumaa maakonna ruumilise kahanemise analüüs' on Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidu poolt tellitud uuring, mille eesmärk on andmepõhiselt mõista Ida-Virumaa asulate ja hoonete tühjenemist, leida haavatavad piirkonnad ja anda nõu, kuidas elukeskkonna tühjenemist seirata.

Eesti olukord on ainulaadne, kuna digitaalse ehitisregistri, rahvastikuregistri ja elektritarbimise andmete kombineerimine võimaldab koostada tühjenemise kaarte, mis lisaks asustamata eluruumide osakaalule võtab arvesse ka ajalist (2013–2020) muutust.

Käesolevas raportis annab SPIN Uniti ja TalTechi tööühm ülevaate Narva linna tühjenemise ja kahanemise ilmingutest erinevatel ruumiskaaladel, omavalitsustest ja asustusüksustest kuni konkreetsete hooneteni.

Elanikkonna vähenemine ja vananemine ning sellest tõukuv elukeskkonna tühjenemine ja hoonete kasutusest väljalangemine on kompleksne ja mitmekihiline väljakutse, mida on ühelt poolt keeruline mõõta ja teisalt veelgi keerulisem strateegiliselt suunata.

.....

Lisaks näitavad uuringu tulemused, et isegi üksikute hoonete konkreetsete omadused mängivad kahanemisdünaamikas oma rolli. [Hoonete rekonstrueerimise pikaajaline strateegia](#) (2020) prognoosib, et aastaks 2050 võib kasutusest välja langeda kuni 25% üksikelamutest (~40 000 üksikelamut) ja kuni 23% korterelamutest (~5300 korterelamut).

Kuidas täpsemalt uue 'kahanemise ajastuga' nutikalt kohaneda saab tõenäoliselt olema üks lähikümneidite tähtsamaid väljakutseid peaaegu kõigi Euroopa riikide ja kohalike omavalitsuste jaoks. ([Kallis et al 2021](#)).

Nutikas ja tasakasvu loogikast lähtuv elukeskkonna kohandamine tähendab "eelkõige vähemaks planeerimist; vähem inimesi, vähem hooneid, vähem maakasutust" ([OECD, 2022](#)). Nutikalt tõlgendatuna võib kahanemist kasutada kui võimalust teha investeeringuid, mis kaitsevad ja edendavad samaaegselt heaolu, vähendavad ebavõrdsust ja toetavad kliimamuutustega kohanemist (Rink jt 2010; [Suunised ruumilise kahanemise analüüsimiseks ja kohandamise strateegia koostamiseks](#), 2020).

ASUSTATUSE JAGUNEMISE MUSTRITE RUUMIANALÜÜSI MÕÕTKAVAD

Andmetabelid seoti GIS analüüsiks Ehitisregistri (EHR) hoonete punktidega kasutades liitmiseks ADS_OID andmevälja.

Eluruumide asutuse ruumilise paiknemise analüüs on läbi viidud erinevates mõõtkavades, millest täpsem on hoone tase ja üldisem maakonna tase. Üksik ja paariselamute asustatuse täpsusaste algab konfidentsiaalsusnõude tõttu H3 kuusnurkvõrgustikust.

Erinevalt 2020a koostatud pilootprojektis ([Tühjenevate korterelamute pilootprojekt](#), 2020) on käesolevas uuringus hõlmatud ka üksikelamute asustatuse andmed. Kahjuks pole konfidentsiaalsusnõuete tõttu võimalik nende puhul tuvastada täpsemaid asukohti kui H3 kuusnurkvõrgustiku täpsusega ning täpsemat hoonetüüpi. Lisaks on rahvastikuregistriandmeid kasutatud eelkõige tühjenemise ajalise mõõtme esitlemiseks. Selleks kasutatakse viimase 8 aasta rahvastikuregistri andmeid, mis annavad täpsema pildi hoonesse ning asulatesse sisse- ja välja registreerimisest.

Nõnda pakub antud uuring võimaluse asustatuse kõrval hinnata ka pikaajalisi trende, mis teatud piirkondade ja hoonete elujõulisust võivad mõjutada. Näiteks on võimalik märgata piirkondi või hooned, kus asustatuse määr on hetkel kõrge kuid viimase kaheksa aasta jooksul on toimunud pidev rahvastikuregistri põhine tühjenemine (nt Jõhvi, Narva ja Sillamäe linn)

Detailsem uuringu metodoloogia on kirjeldatud ka üleriiklikus [tühjenevate eluasemete uuringu](#) (2022) lõppraportis.

ELURUUMIDE ASUSTATUS ELEKTRITARBIMISE PÕHJAL

Allikas: Statistikaamet, Elering
Periood: 2019. aasta tarbimine

Eluruum või mitteiluruum on loetud asustatuks elektritarbimise alusel, kui ei ole elektrienergia varustamise lepingut või aastane energiatarbimine on väiksem kui 100 kWh (2019. aasta).

Eraldi andmetabelid korterelamute (3 või enam eluruumi hoones) ja üksik- ja paariselamute kohta (1 või 2 eluruumi).

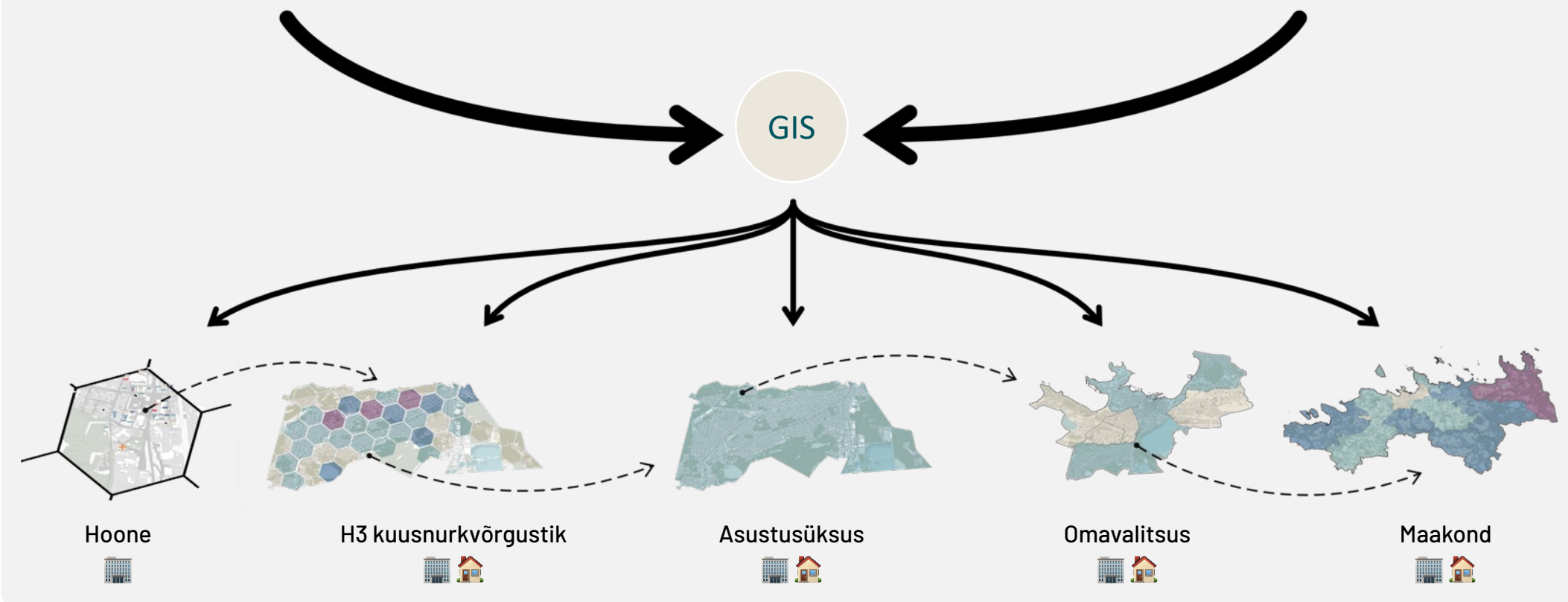

ELURUUMIDE ASUSTATUS RAHVASTIKUREGISTRI PÕHJAL

Allikas: Statistikaamet, rahvastikuregister
Periood: 01.01.2013, 01.01.2016, 01.01.2020

Eluruum või mitteiluruum on loetud asustatuks rahvastikuregistri alusel, kui selles oli küsitud seisuga (nt 01.01.2020) registreeritud vähemalt 1 isik.

Eraldi andmetabelid iga aasta kohta nii korterelamute (3 või enam eluruumi hoones) kui ka üksik- ja paariselamute (1 või 2 eluruumi) osas.

ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL ASUSTUSÜKSUSED

80% korterelamute (korrektsesti lingitud) ja ühe-ja kahepereelamute (suvilate ja aiamaajade piirkonnad välja arvatud) põhjal

.....

Asustatuse analüüsimine erinevatel ruumiskaaladel aitab märgata piirkondi, mille olukorda lähemalt uurida. Samas ei anna asustusüksuste põhine analüüs alati aimu tühjenemise probleemi suurusest erinevate elukeskkondade sees.

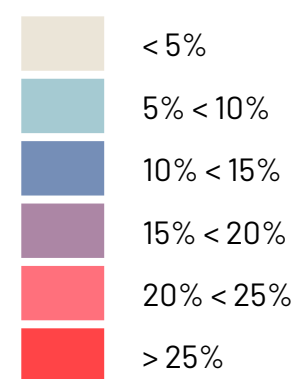
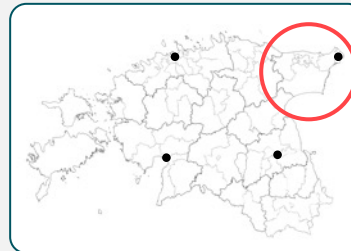
Ida-Virumaal tulevad selgelt esile Sompa linnaosa või **Püssi linn**, mis on väikesed ja väga suure asustamata eluruumide osakaaluga kohad, kuid samas võivad jääda märkamata suuremad üksused nagu **Järve linnaosa** või **Kiviõli linn**, kus on piirkondade ja hoonete tasandil samuti suur probleem, ning asustamata eluruumide on väga suurel arvul.

.....

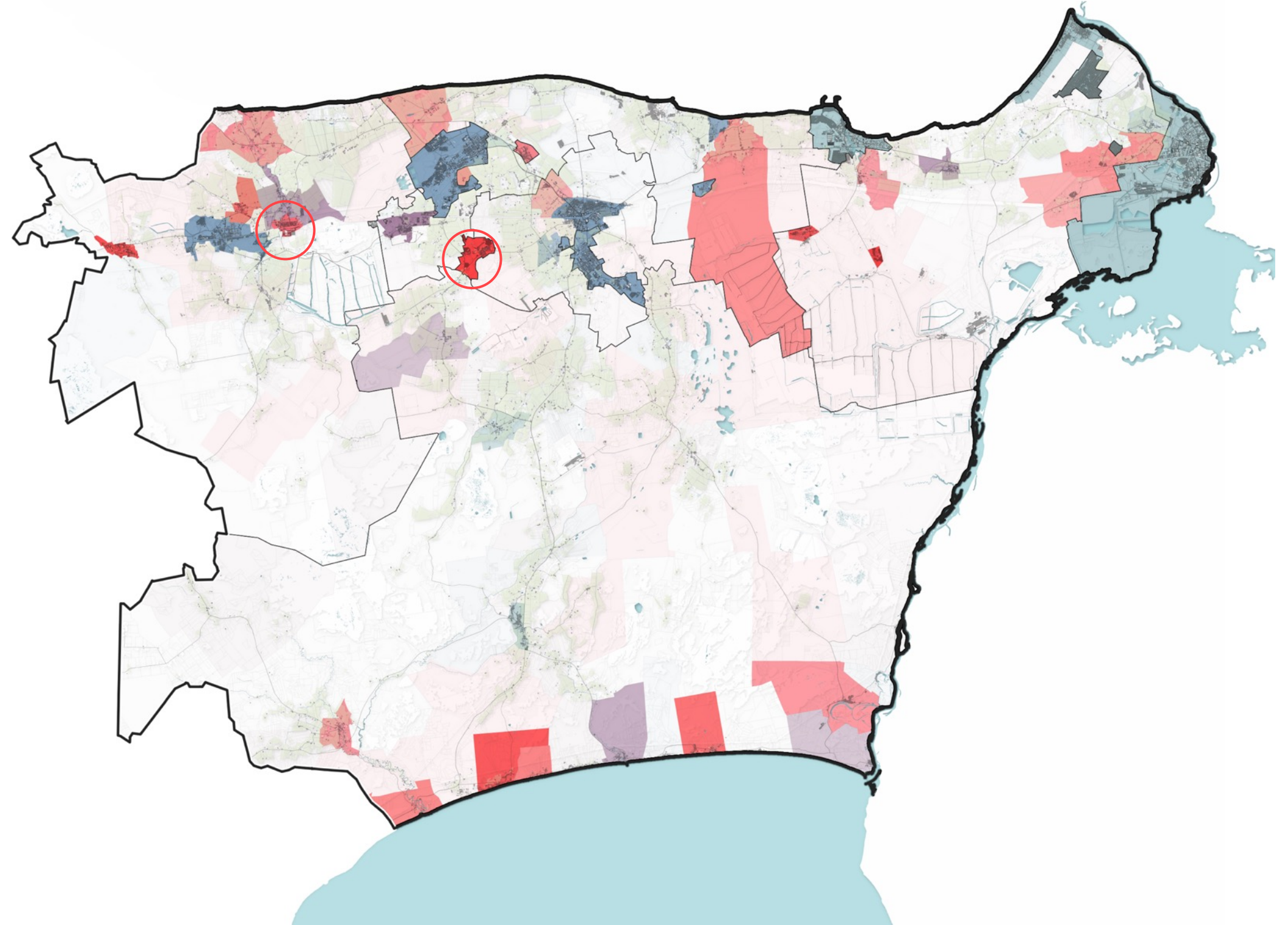

Kõikide hoonetüüpide
asustamata eluruumide
osakaal **2019**

"Elektritarbimise andmed

Asustamata eluruumide arv

ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL H3 KUUSNURKVÕRK

80% korterelamute (korrekselt lingitud) ja ühe- ja kahepereelamute (suvilate ja aiamaajade piirkonnad välja arvatud) põhjal

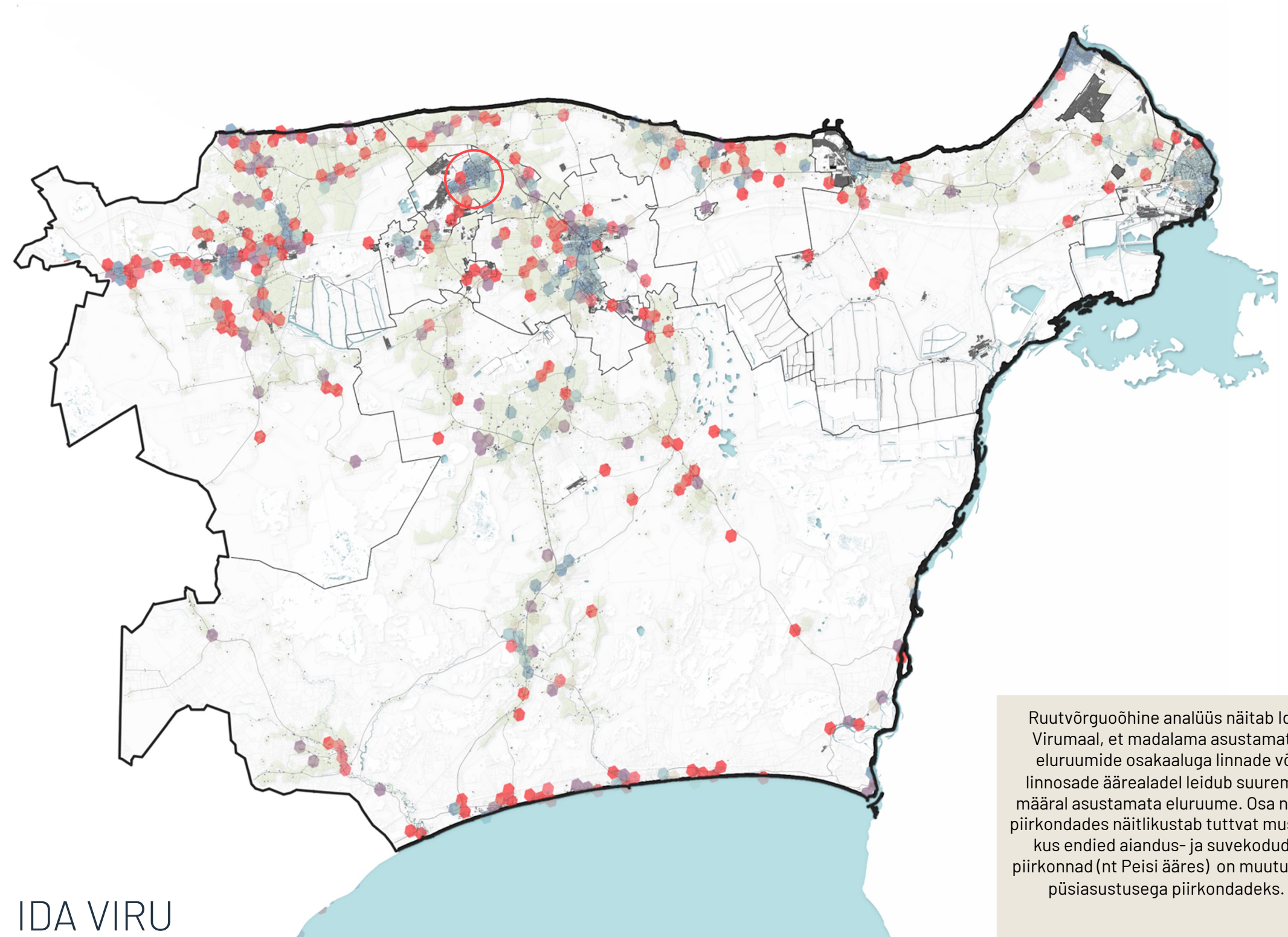
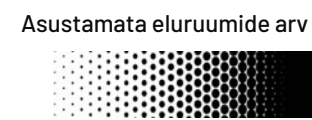
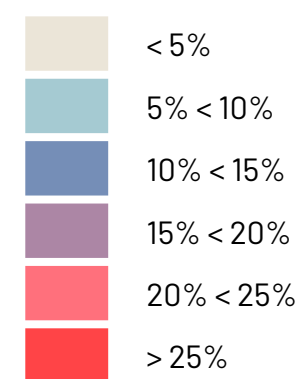
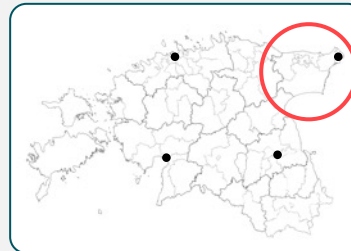
Kuna uuringus ei saanud konfidentsiaalsusnõuete tõttu kasutada üksikelamute andmeid aadressipõhiselt, vaid vähemalt viiest elamust koosnevate gruppidega, siis võeti asustatuse uurimiseks asustusüksuste sees kasutusele ruutvõrk, mille põhjal saab hinnata asustatust väiksemate piirkondade kaupa.

H3 võrk toob esile kõrge asustamata eluruumide osakaalu nendes linnaosades või linnades (nt **Kohtla-Järve või Kiviõli**), mis asustusüksuste tasandil muidu märkamatuks oleks võinud jääda.

Kuusnurkvõrk on parim võimalik analüüsiviis, mis lubab hinnata asustatust erinevate elukeskkondade sees selgemalt kui seda võimaldab asustusüksuste tasand. Samas ei võimalda ruutvõrk mõista eluruumide arvu ühe lahtri sees (see võimalus tekiks interaktiivse kaardi puhul).

 Kõikide hoonetüüpide asustamata eluruumide osakaal **2019**
"Elektritarbimise andmed"

IDA VIRU

Ruutvõrguõhine analüüs näitab Ida-Virumaal, et madalama asustamata eluruumide osakaaluga linnade või linnosade äärealadel leidub suuremal määral asustamata eluruumide. Osa neist piirkondades näitlikustab tuttavat mustrit, kus endied aiandus- ja suvekodude piirkonnad (nt Peisi ääres) on muutumas püasustusega piirkondadeks.

ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL HOONED

80% korterelamute (korrektset lingitud) põhjal

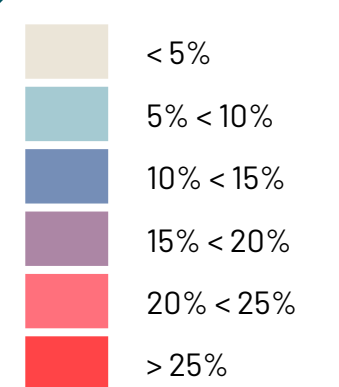
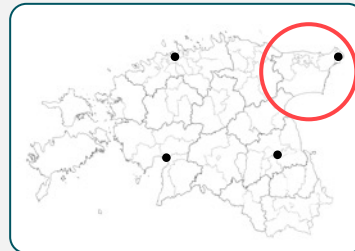
Korterelamute puhul saab välja tuua hoonepõhise asustatuse. Seda on võimalik vaadata nii elektritarbimise kui rahvastikuregistri baasil kõigis omavalitsuste asustusüksustes.

Punase täpiga on kaartidel märgitud lammutatud honed. Rohelised kortermajad on sellised, mille kohta elektritarbimise andmed puuduvad, mis tähendab, et lepingud on korteriühistuga (ehk mitte korteripõhised) või ei ole mingil põhjusel võimalik Statistikaametil aadnessiandmeid korrektset Eleringi andmetega ühendada. Iga hoone puhul on näidatud hoone asustamata eluruumide arv ja eluruumide arv kokku.

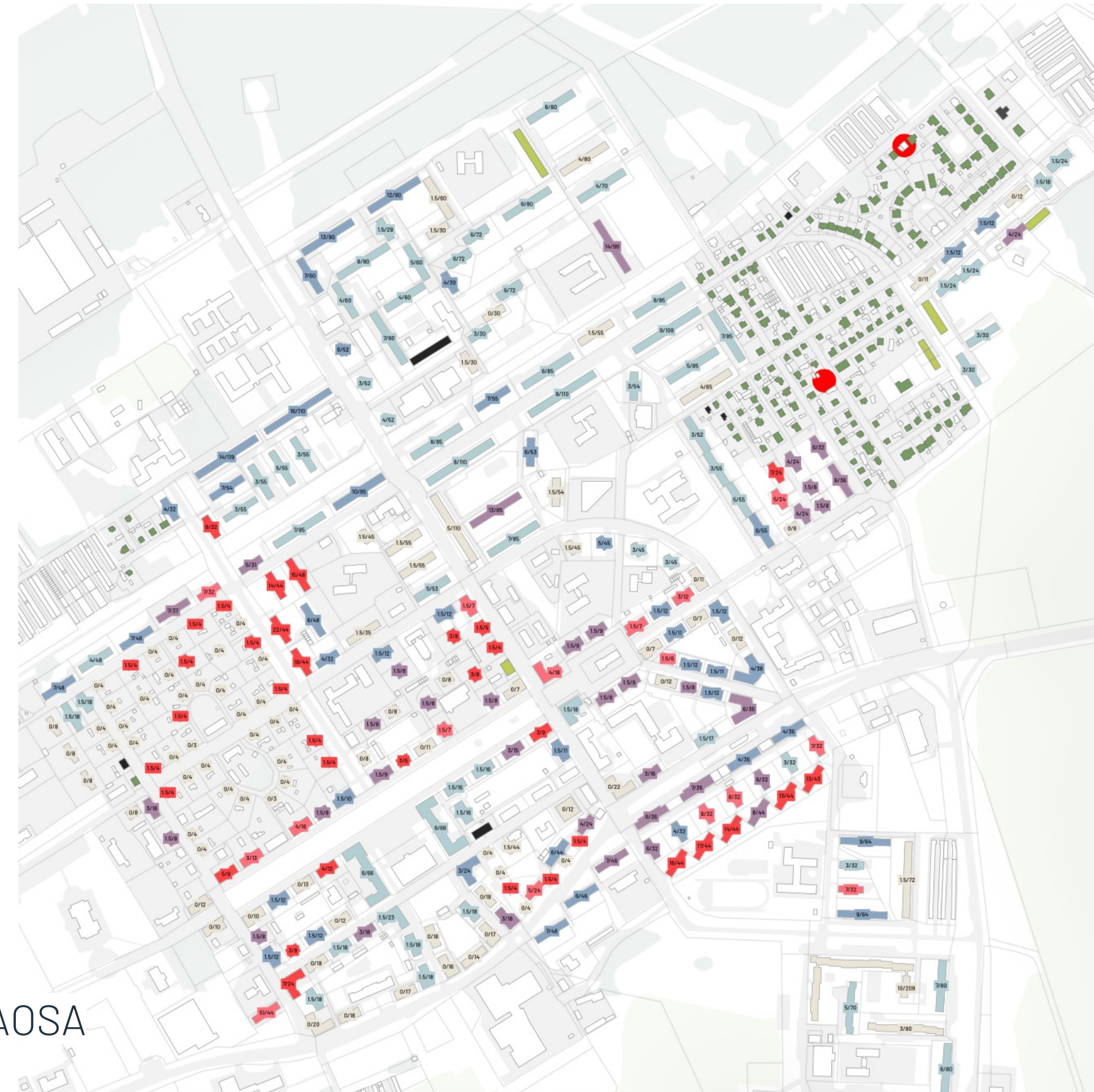
Kohtla-Järvet ja Järve linnaosa uuriti täpsemalt pilootuuringu raames. Järve linnaosa on hea näide asulast, kus teatud konkreetsetes piirkondades on terved hoonete grupid ja kvartalid tühenemisest jõuliselt haaratud (sh suur korterite arv, mis on riigile loovutatud) ning ühistutel pole võimalik seetõttu enam normaalselt toimida.

Korterelamute asustamata eluruumide osakaal **2019**
"Elektritarbimise andmed"

Asustamata eluruumide osakaal korterelamutes

JÄRVE LINNAOSA

RUUMILISE KAHANEMISE INDIKAATORID

Uuringu lähenemisviis lubab keskenduda tühjenemise ja kahanemise põhjuslike seoste lahtimõtestamisele ning pakub välja iga omavalitsuse jaoks valiku mõõdikuid, mida elukeskkonna strateegilisel kohandamisel kasutada (sh tegevuste mõju hindamiseks).

Rahvusvaheline kahanemise uurimise praktika on seni keskendunud rahvastiku vähenemise ja ühe mõõdetava nähtuse, nt tööhõive, vaheliste seoste tuvastamisele. Sageli on see tingitud sellest, et kättesaadavad on vaid sekundaarsed andmed. Näiteks ei pruugi olla andmeid hoonete asustatuse kohta, mistõttu ollakse sunnitud kahanemist analüüsima kättesaadavamate andmete põhjal.

Antud uuringu lähenemise uudsus seisneb selles, et tühjenemise kulgu ei pea tuletama kaudsete andmete põhjal, kuna saame hoonetasandi andmete abil tühjenemise mustreid jälgida.

Loodetavasti seotakse asustatuse andmed (elektritarbimine) lähiaastate jooksul otse ehitisregistriga, mis võimaldab omavalitsustel teha asustatuse põhist regulaarset seiret (soovitavalt 5-aastase intervalliga) ilma eraldi uuringuid tellimata.

ASUSTATUS

Eluruumide asustatust hinnatakse elektritarbimise andmete põhjal, mis lubab hinnatada, kas eluruum oli antud aastal kasutuses või mitte.

Puudused:

- juhul kui eluruum on kasutuses, siis ei ole võimalik hinnata kui palju või millisel ajal (st suvel)
- puudub ajaline ülevaade asustatuse muutumisest
- kõikide eluruumide kohta pole võimalik andmeid saada, mistõttu hindab asustatust veidi alla

TÜHJENEMINE

Tühjenemist hinnatakse rahvastikuregistri ja residentsuse indeksi andmete põhjal vahemikus 2013-2020, mis lubab hinnata, kas elanikud registreerivad end „sisse või välja“

Puudused:

- tegelik elukoht ja registriandmed ei pruugi kattuda
- sisaldab ka hooajalist kasutust ja üürikortereid, mistõttu hindab asustatust üle

TÜHJENEMISE LEVIK JA ERANDID

Hindamiseks kasutatakse nii asustatust kui tühjenemist, mis lubab hinnata, millisel määral tühjenemine ruumiliselt levib.

Kas tekivad näiteks hoonetekobarad, mis on tühjad või pooltühjad. Samuti lubab hinnata, kas suure asustamata eluruumide osakaaluga piirkondades on erandeid, kellel läheb vastupidiselt eeldustele väga hästi?

HAAVATAVUS (KOV)

Haavatavuse hindamiseks kasutati andmepõhiseid tunnuseid omavalituse tasandil selleks, et hinnata omavalituse haavatavust edasise tühjenemise osas.

Tunnused:

- elanikkond on vähenenud
- elanikkond on vanane mas
- asustamata eluruumi osakaal on kõrge
- tühjade eluruumide k asv on tõusuteel
- laenude osakaal KOVi eelarves

PRIORITEEDID

Hindamiseks kasutatakse nii asustatust kui tühjenemist, mis lubab seada prioriteete piirkondade osas, kus on samaaegselt nii kõrge asustamata eluruumide osakaal kui ka märgatav tühjenemine.

Samuti lubab seirata piirkondi, kus hetkel ei ole asustatus veel madal, kuid, mis kogeavad tühjenemist.

Kas ja kuidas on rahvastiku kahanemine ruumiliselt väljendunud? Millised elukeskkonnad ja hooned on olnud enim mõjutatud?

Millised piirkonnad tühjenevad?

.....

Maakonna üldise asustatuse iseloomustus ning peamised erinevused omavalitsuste vahel

IDA-VIRUMAA ASUSTATUS ELEKTRITARBIMISE PÕHJAL 2019

.....

Hinnaguliselt iga kümnes eluruum ei olnud 2019 aastal kasutuses

Ida-Virumaa keskmine asustamata eluruumide osakaal on veidi kõrgem kui riigi keskmine. **Asustamata on 7711 eluruumi, mis on piltlikult võrreldav kogu Sillamäe linna eluruumide arvuga.**

Siiski ollakse korterelamute asustatuse osas nelja maakonna seas (lisaks Harju, Tartu ja Saare), kus asustamata eluruumide osakaal on alla 10%.

Vastupidine olukord on üksikelamute osas, kus ollakse asustamata üksikelamute osas tagantpoolt kolmas (eelnevad vaid Võru ja Põlva). Asustamata eluruumide osakaal on 17.8% ehk peaaegu iga viies üksikelamu on asustamata.

Samas moodustavad Ida-Virumaal üksikelamud hoonefondist vaid ca 1/10. On teada, et üksikelamud on piirkonnas nõutud ja atraktiivne hoonetüüp, kuid nähtavasti teatud piirkondades erinevatel põhjustel aktiivsest kasutusest väljas.

Kuna elektritarbimise põhise asustatuse lävend on niivõrd madal, siis igasugunune hooajaline kasutus on välistatud. Seetähendab, et 2019 ei kasutanud neid hooneid keegi.

Samuti ei ole siin arvestatud sisse suvemajasid/aiamajasid, mida on Ida-Virumaal ligi 7000.

10.8%
eluruumidest on asustamata

7711
asustamata eluruumi

Hooned, milles on 1 või 2 eluruumi on liigitatud üksik- ja paariselamuteks (nimetatud ka ühepereelamuteks või väikeelamuteks)

71 122 eluruumi kokku (EL)

9.9%
eluruume on asustamata korterelamutes

6189
asustamata eluruumi

Hooned, milles on 3 või enam eluruumi on liigitatud korterelamuteks

62 577 eluruumi kokku (EL)

17.8%
eluruume on asustamata ühe- ja kahepereelamutes

1522
asustamata eluruumi

ELURUUM ON ASUTAMATA, KUI SELLEL EI OLE ELEKTRIVARUSTUSE LEPINGUT VÕI KUI TARBIMINE ON VÄIKSEM KUI 100 kWh/a

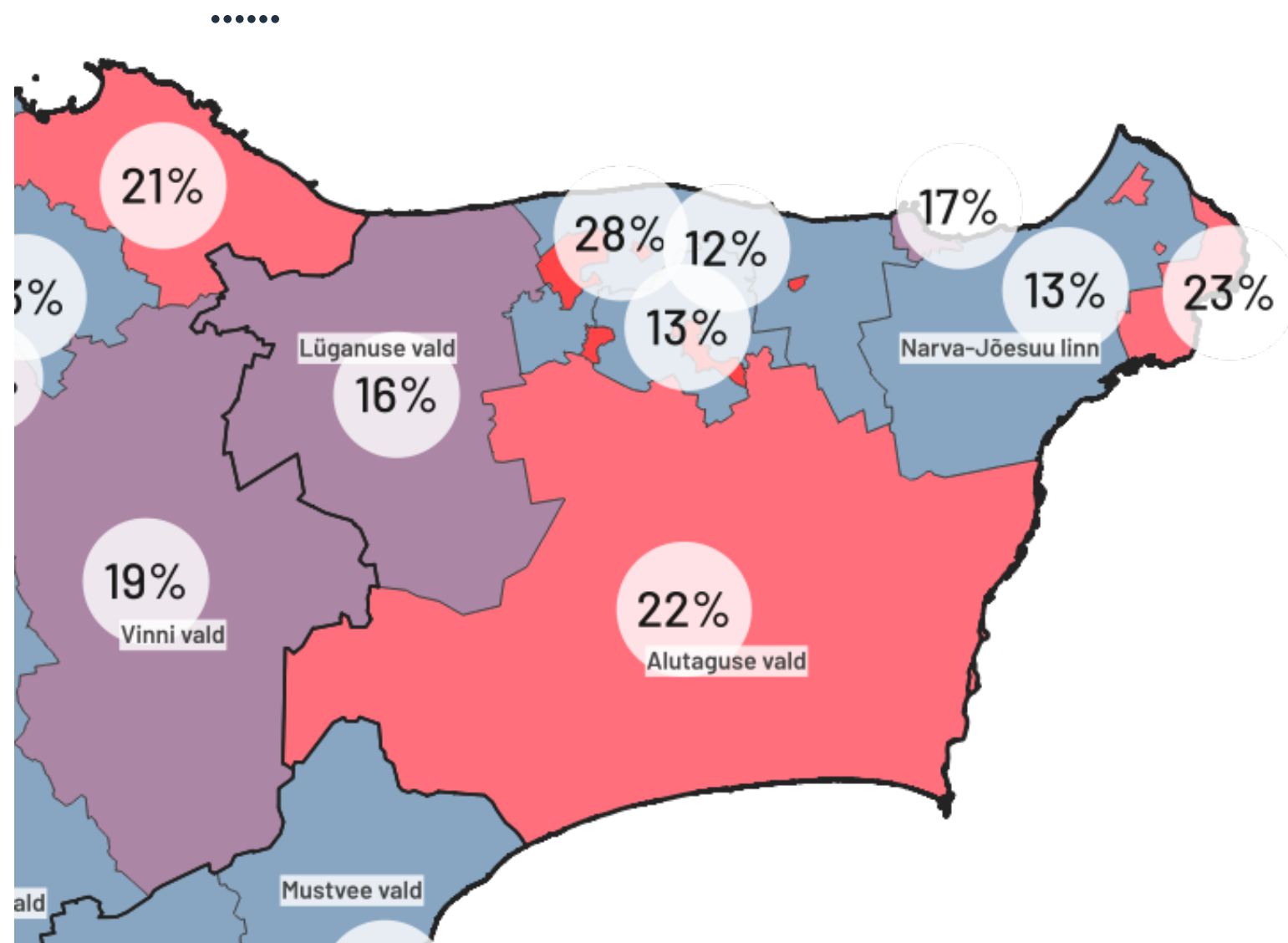
8545 eluruumi kokku (EL)

MAAKOND	KORTERELAMUD JA ÜHE- KAHEPEREELAMUD		ÜHE- JA KAHEPEREELAMUD		KORTERELAMUD	
	RR (2020)	EL (2019)	RR (2020)	EL (2019)	RR (2020)	EL (2019)
Harju	19.3%	5.7%	17.6%	8.9%	19.6%	4.8%
Hiiu	27.3%	11.8%	26.9%	12.7%	28.0%	10.1%
Ida-Viru	20.9%	10.8%	31.9%	17.8%	19.6%	9.9%
Järva	29.1%	12.7%	26.4%	13.2%	30.6%	12.4%
Jõgeva	29.3%	14.5%	27.7%	14.4%	30.6%	14.5%
Lääne	29.9%	11.1%	30.2%	12.9%	29.8%	10.0%
Lääne-Viru	30.8%	13.1%	26.7%	13.3%	32.9%	13.0%
Pärnu	27.5%	11.2%	21.7%	11.2%	31.0%	11.2%
Põlva	26.3%	15.0%	27.8%	18.5%	25.1%	12.0%
Rapla	26.1%	11.0%	23.2%	11.4%	28.1%	10.7%
Saare	27.0%	11.6%	27.4%	14.1%	26.4%	8.4%
Tartu	25.1%	7.2%	21.0%	10.4%	26.8%	5.9%
Valga	28.3%	14.4%	29.5%	16.2%	27.6%	13.1%
Viljandi	27.9%	13.6%	22.1%	11.9%	31.6%	15.2%
Võru	30.4%	16.9%	33.1%	22.5%	28.3%	12.2%
RIIGIS	23.2%	9.0%	23.2%	12.2%	23.1%	7.7%

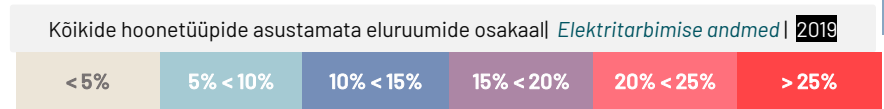

ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL OMAVALITSUSED

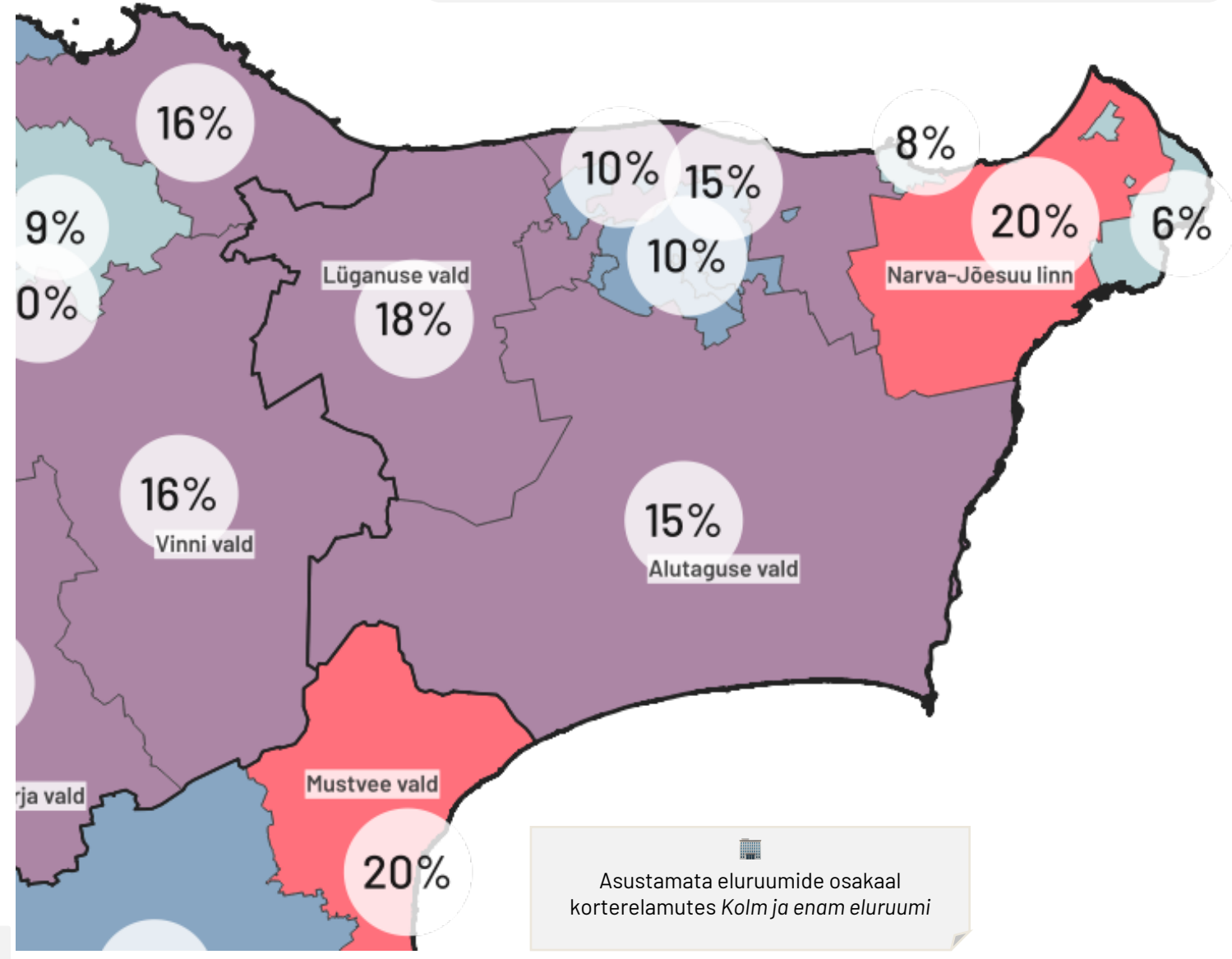
80% korterelamute (korrektseks lingitud) ja ühe- ja kahepereelamute (suvilate ja aiamaajade piirkonnad välja arvatud) põhjal

Asustamata eluruumide osakaal üksik- ja paariselamutes 1-2 eluruumi

Asustatus üksikelamute ja korterelamute lõikes on erinevates omavalitsustes küllaltki erinev. Ida-Virumaal on väga mitmeid linnalisi tiheasustusega asulaid, kus üksikelamute arv on tegelikkuses väga väike (nt Sillamäe). Hooajalise asustatuse, nt suvituspiirkondade puhul on tavapäraselt asustamata üksikelamute osakaal suurem (nt Alutaguse). Vajab edasist uurimist, kas nendes piirkondades on mõni suvitushooaeg vahele jäänud või on need majad jäädavalt aktiivsest kasutusest väljas.

Asustamata eluruumide osakaal korterelamutes Kolm ja enam eluruumi

ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL OMAVALITSUSED

80% korterelamute (korrektselt lingitud) ja ühe- ja kahepereelamute (suvilate ja aiamajade piirkonnad välja arvatud) põhjal

.....

Antud tabelis antakse ülevaade erinevate omavalitsuste ja nende peamiste asustusüksuse asustatuse kohta. Iga omavalitsuse kohta on toodud välja nõ keskusasula asustatus ja lisaks valikuliselt probleemsemad asulad antud omavalitsuse sees.

Üldjuhul võib järeldada, et ainult Narvas ja Sillamäel jääb asustamata eluruumide osakaal 10% piiresse. Tiheasustuses, st keskusasulates on üldjuhul alati asustamata eluruumide osakaal esinduslik ja normi piires. See tähendab, et keskusasulaid üldjuhul tühjenemine vähemalt praegusel hetkel ei ole jõuliselt puudutanud. Ainukesteks eranditeks on siin Kiviõli linn ja Järve linnaosa.

Kõik tühjenud või aktiivses tühjenemises olevad asulad on võrdlemisi ootuspäraselt kaugemal peamistest keskustest, mis on üldjuhul olnud monofunktsionaalsed tööstusasulad, mis on oma endise funktsiooni osaliselt või täielikult minetanud. Tühjenemise strateegiline juhtimine eeldab nende asulate elujõulisuse hindamist ning vajadusel nende funktsionaalse rolli ning ruumilise ilme ümbermõtestamist.

Mitmetes väga pisikestes asulates (nt Sinimäe, Tudulinna, Kose) on küsimus konkreetsete korterelamude tühjenemises. Endised alevikud on muutumas küladeks, ning eluruumid korterelamutes ei leia seal enam endisel viisil kasutust.

ASUSTUSÜKSUS	ELURUUMIDE ARV	ASUSTAMATA ELURUUMID	ASUSTAMATA ELURUUMID KOKKU	ASUSTAMATA ELURUUMID ÜKSIKELAMUD	ASUSTAMATA ELURUUMID KORTERELAMUD
Ida-Virumaa	71122	7711	10.8%	17.8%	9.9%
Alutaguse vald	2319	460	19.8%	21.9%	15.6%
Iisaku alevik	353	33	9,4 %	5,5 %	11,2 %
Tudulinna küla	134	30	22,0 %	15,5 %	27,0 %
Narva linn	23771	1646	6.9%	23.3%	6.4%
Sillamäe linn	7276	644	8.8%	16.7%	8.8%
Jõhvi vald	6522	738	11.3%	13.1%	10.8%
Jõhvi linn	5907	642	10.9%	11.8%	10.7%
Tammiku alevik	185	24	13.4%	11.7%	14.2%
Kose küla	66	14	20.5%	12%	25.6%
Narva-Jõesuu linn	2811	498	17.7%	13.1%	20.2%
Narva Jõesuu linn	1781	173	9.7%	10.6%	9.2%
Sirgala küla	173	137	79.2%	POLE	79.2%
Sinimäe alevik	173	33	18.9%	19.5%	18.8%
Viivikonna küla	110	58	53%	8.3%	64.2%
Vaivara küla	96	24	24.9%	16.5%	46.3%
Soldina küla	58	19	33%	21.6%	50%
Toila vald	2230	309	13.9%	12.1%	15.7%
Kohtla-Nõmme alev	629	117	18,7 %	8,9 %	27,2 %
Voka alevik	412	50	12,0 %	24,1 %	11,1 %
Toila alevik	342	13	3,7 %	3,4 %	4,4 %
Järve küla	221	19	8,6 %	POLE	8,6 %
Saka küla	67	18	26.2%	22.5%	35%
Kohtla-Järve linn	20747	2454	11.8%	27.6%	11%
Sompa linnaosa	684	186	27,2 %	27,7 %	26,9 %
Oru linnaosa	695	98	14,1 %	POLE	14,1 %
Kukruse linnaosa	224	46	20,6 %	6,5 %	26,4 %
Järve linnaosa	9854	1179	12,0 %	21,5 %	11,5 %
Ahtme linnaosa	9290	944	10,2 %	40,9 %	9,1 %
Lüganuse vald	5446	963	17.7%	15.8%	18.5%
Kiviõli linn	3191	445	13.9%	8.7%	14.9%
Püssi linn	782	176	22.6%	13.8%	24.6%
Sonda alevik	267	70	26.3%	14.7%	35.7%

REGISTRIPÕHINE ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL OMAVALITSUSED

.....

Võrreldes teiste Eesti omavalitsustega iseloomustab Ida-Virumaad suhteliselt kõrge rahvastikuregistri põhine asustamata eluruumide osakaal. Eelkõige puudutab see traditsioonilisi suvituspiirkondi (Narva-Jõesuu ja Alutaguse), kus on ligi pooltesse eluruumidesse sissekirjutuse tegemata. Kuid antud tendents on täheldatav ka kõigi teiste omavalitsuste puhul (ainuke erand on Jõhvi vald, samuti on korterelamute registripõhine asustatus küllaltki esinduslik Narvas ja Sillamäel).

Registripõhiselt jälgisime samuti hoonetüüpide põhist täitumist viimase kaheksa aasta jooksul. Sarnaselt ülejäänud Eestile on märgata üksikelamute stabiilset täitumist – st üha rohkem inimesi registreerib end neisse püsielanikuks. Korteralamute puhul on tendents pigem vastupidine, kuigi tühjenemise tempo on omavalitsuseti erinev.

Alutaguse ja Toila vald on ainukesed, kus korteralamud on registripõhiselt täitunud. Ülejäänud omavalitsustes korteralamud tühjenevad ja eelkõige puudutab see tendents olulisi tiheasustusega keskuslinnu (Jõhvi, Sillamäe, Narva, Kiviõli).

See on selgitatav nii antud asulate elanike arvu üldise kahanemisega (sh suur eakate osakaal). Samuti eelistuste muutumisega elukeskkonnale – liikumine eramajadesse või üldiselt paremas seisukorras hoonetesse. Samuti korterite andmine rendile (rentnikud ei registreeri sageli end elanikuks).

ASUSTUSÜKSUS	ELURUUMIDE ARV	ASUSTAMATA ELURUUMID	ASUSTAMATA RR	ASUSTAMATA ELURUUMID ÜKSIKELAMUD RR	ASUSTAMATA ELURUUMID KORTERELAMUD RR
Eesti keskmine			23%	23%	23%
Ida-Virumaa	71122	7711	20.9%	31.9%	19.6%
Alutaguse vald	2319	460	44%	48%	37%
Narva linn	23771	1646	15%	33%	14%
Sillamäe linn	7276	644	17%	33%	17%
Jõhvi vald	6522	738	22%	19%	23%
Narva-Jõesuu linn	2811	498	43%	39%	45%
Toila vald	2230	309	27%	24%	30%
Kohtla-Järve linn	20747	2454	21%	31%	20%
Lüganuse vald	5446	963	32%	28%	33%

Rahvastikuregistripõhine täitumine (2013-2020) hoonetüüpide lõikes:

Üksikelamud täituvad kõigis omavalitsustes

Korteralamud täituvad ainult:

Alutaguse vallas

Toila vallas ja

Kohtla-Järve linnas (katkendlik-stabiilne)

Ülejäänud omavalitsustes korteralamud tühjenevad, kuigi tempo on erinev. Kõige kiirem tempo Lüganuse vallas.

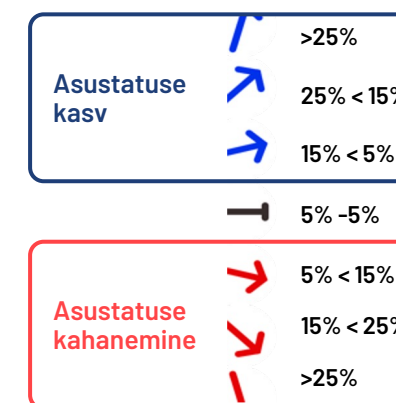
TÜHJENEMISE TRAJEKTOORID OMAVALITSUSED

korterelamute ja ühe- ja kahepõlveelamute (suvilate ja aiamaajade piirkonnad välja arvatud) põhjal kasutades rahvastikuregistri andmeid

Üha rohkem inimesi suudab lubada omale teist kodu, kuid see ei väära pikaajalist demograafilist muutust ega tuua leevendust korterelamute tühjenemise probleemile.

Tühjenemise trajektoor 2013-2020

Rahvastikuregister

Eramajadesse kolitakse nii eramajadest kui suurlinnadest lahkujate puhul ka korterelamutest. Valitakse piirkonnad, kus on võimalik rajada infrastruktuur, teenused on lähedal ning elukeskkonna kvaliteet kõrge.

•••••

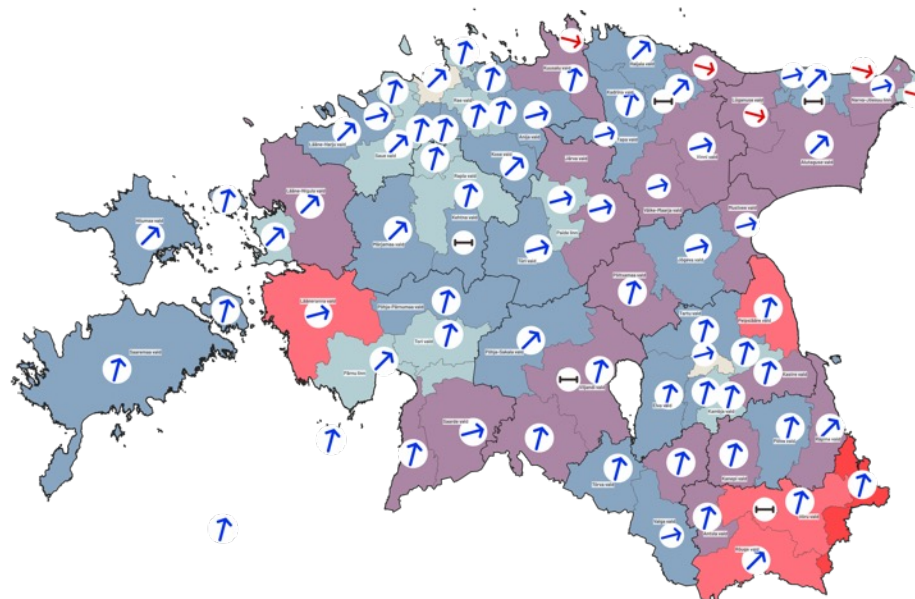
Asustamata eluruumide osakaal kõikides hoonetüüpides: 3+ eluruumiga ja 1-2 eluruumiga hooned

•••••

Asustamata eluruumide osakaal 3+ eluruumiga hoonetes

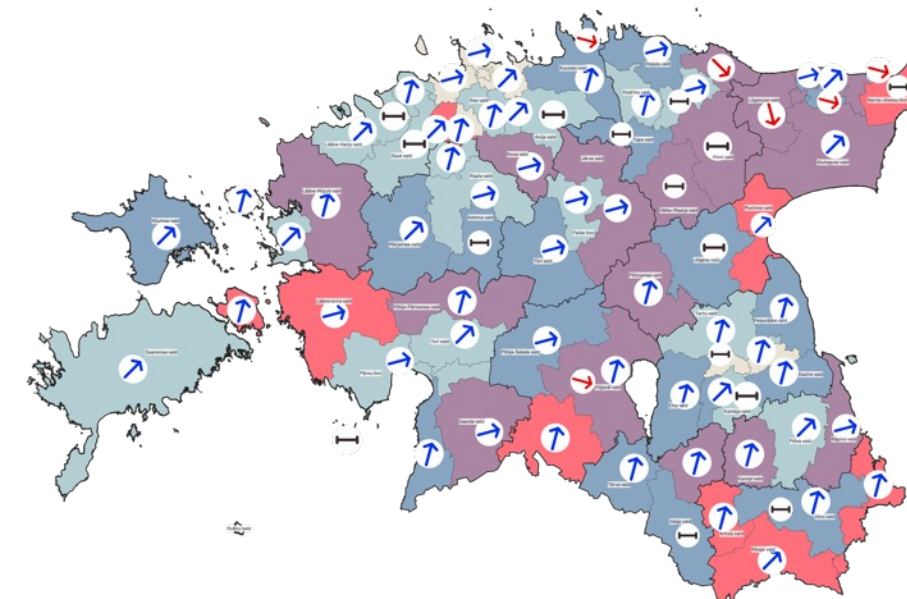
•••••

Asustamata eluruumide osakaal 1-2 eluruumiga hoonetes

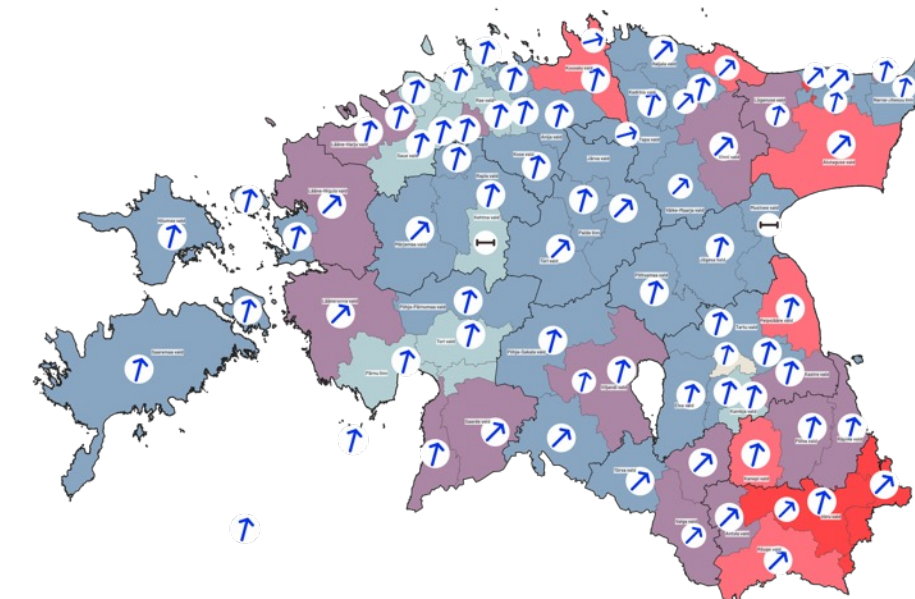

Kiiremini täituvad Tallinna ja Tartu lähipiirkonnad, sh rongiliikluse või maantee kaudu hästi ühenedatud piirkonnad

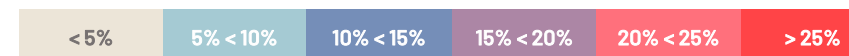
4 omavalitsust 5, mille tühjenemise trajektoor on negatiivne asuvad Ida-Virumaal või selle vahetus läheduses. Viies on Loksa linn.

Enamikes Eesti omavalitsustes on asustatus viimase 8 aastat jooksul kasvanud. Eranditeks on Loksa, Viru-Nigula, Lüganeuse, Sillamäe and Narva.

Kõikide hoonetüüpide asustamata eluruumide osakaal | Elektritarbimise andmed | 2019

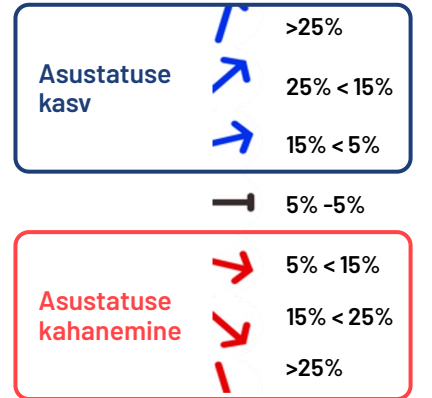
IDA_VIRUMAA TÜHJENEMISE TRAJKETOORID 2013-2020

Erinevus üksiklamute ja korterelamute trajektoories rahvastikuregistri andmete põhjal kõrvutatuna asustatusega

Tühjenemise trajektoor
2013-2020

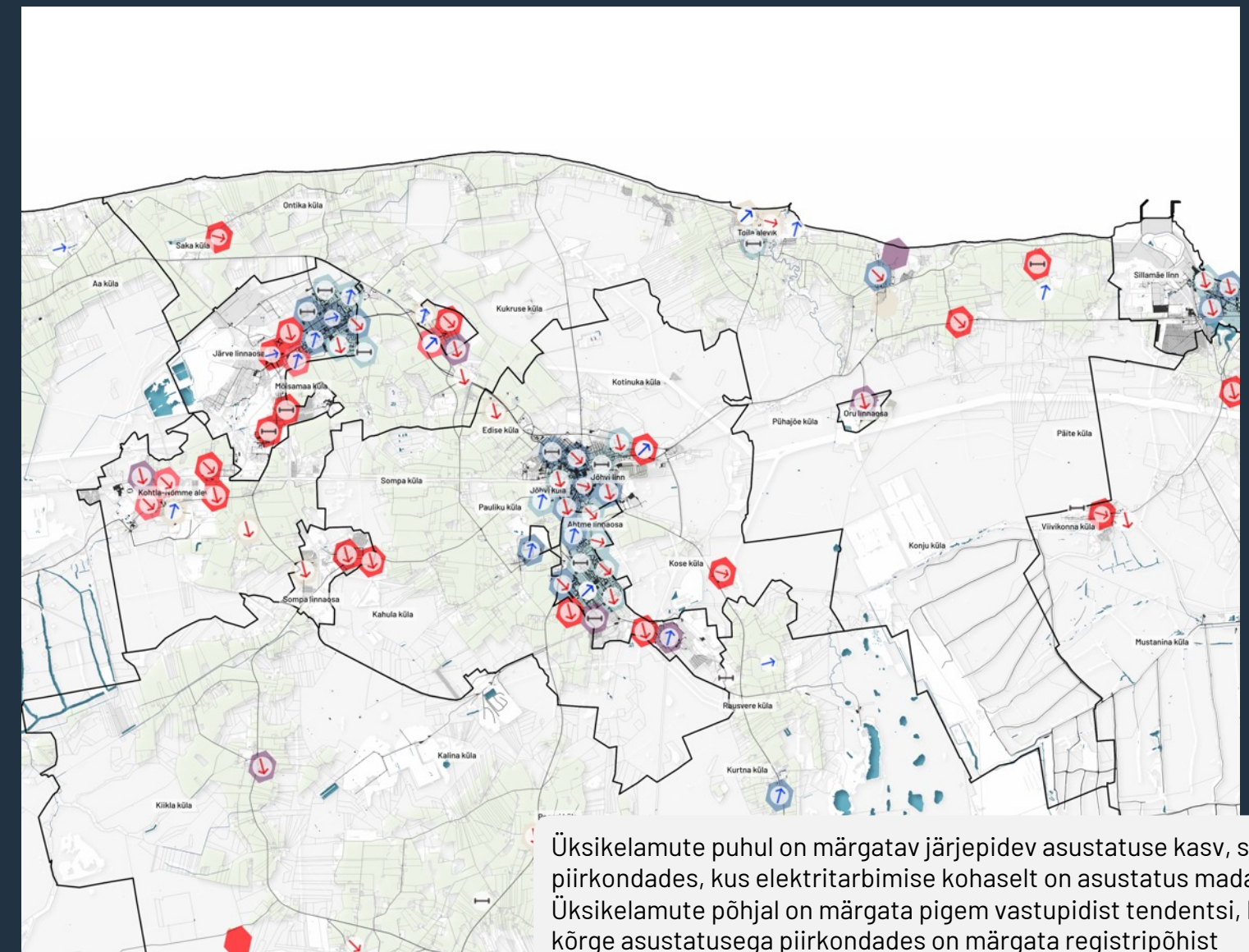
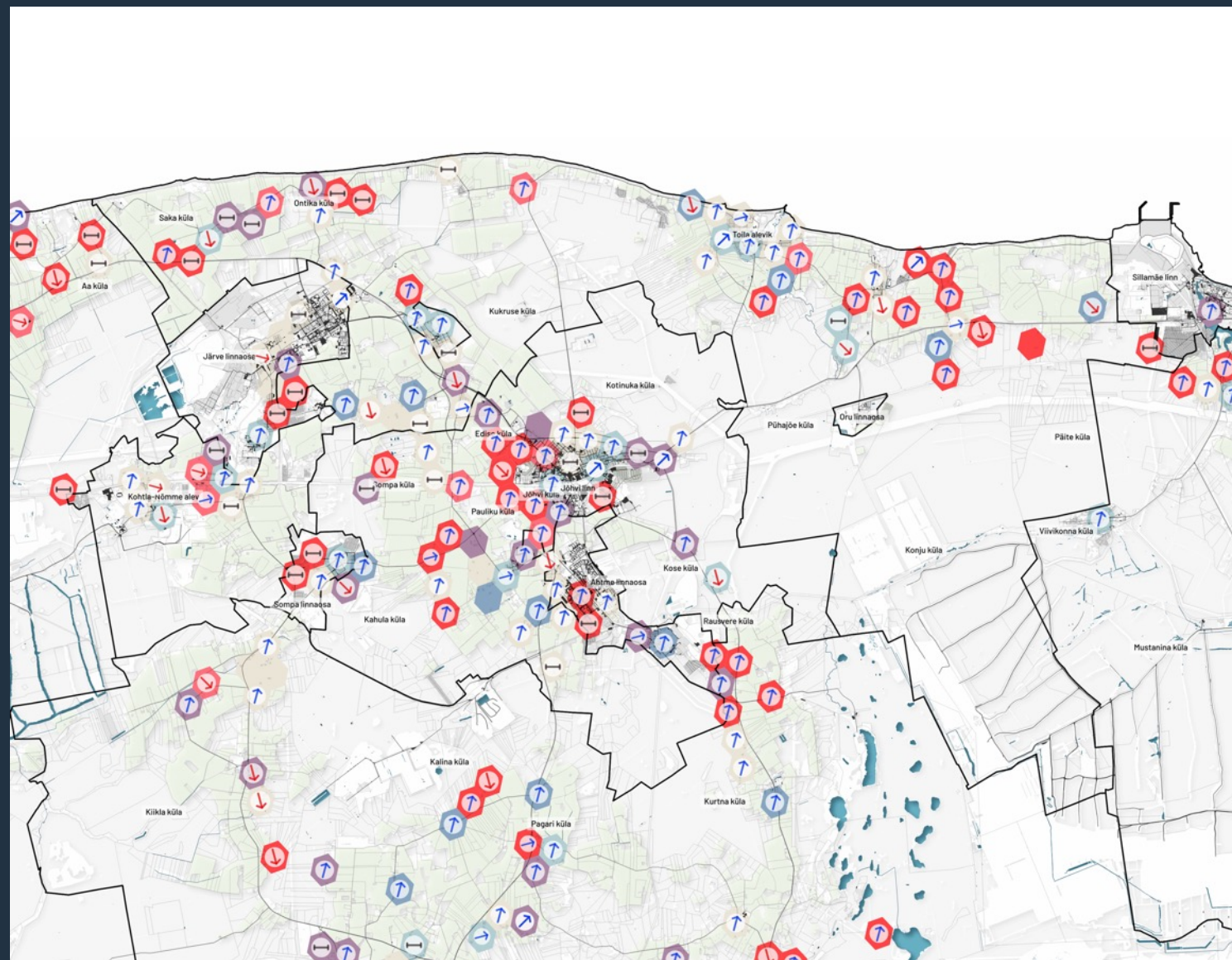
Rahvastikuregister

Üksiklamute asustatus ja trajektoorid

Korterelamute asustatus ja trajektoorid

Kõikide hoonetüüpide asustamata eluruumide osakaal | **Elektritarbimise andmed** | 2019

< 5% 5% < 10% 10% < 15% 15% < 20% 20% < 25% > 25%

Üksiklamute puhul on märgatav järjepidev asustatuse kasv, sh ka piirkondades, kus elektritarbimise kohaselt on asustatus madal. Üksiklamute põhjal on märgata pigem vastupidist tendentsi, kus kõrge asustatusega piirkondades on märgata registripõhist asustatuse kahanemist. Kõrge riskiga on piirkonnad, kus on mõlemad tendentsid negatiivsed (nt korterelamute puhul Kohtla-Nõmme ja Sompja)

MIKS ELURUUMID TÜHJENEMISE ASEMELE HOOPIS TÄITUVAD?

Ida-Virumaa rahvaarv on kahanenud, kuid see ei ole väljendunud proportsionaalselt eluruumide kasutusest väljalangemises. Järgnevalt kirjeldame mõningaid põhjuseid, miks paljudes piirkondades võib täheldada hoopis eluruumide täitumist.

1

Kuna suurem rahvaarvu vähenemine jäi eelmisesse kümnendisse ning sellel kümnendil on vähenemine olnud minimaalsem, siis mõjutab see ka asustamata eluruumide osakaalu kasvu. Kui rahvastik oluliselt ei vähene, siis ei saa märkimisväärselt kasvada ka asustamata eluruumide osakaal. Samuti on eluruume kohandatud ümber vastavaks kaasaaja vajadustele (mitme eluruumi hõivamine ja kokku ehitamine, sh väikeste kortermajade omaalgatuslik kohandamine; väiksemad leibkonnad ühes eluruumis jne). Tegemist ei ole tõenäoliselt pikas plaanis jätkusuutliku olukorraga, kus Ida-Virumaale samal ajaperioodil saabunud ja samas vanuses elanikkond kõik ühel hetkel neid eluruume enam ei vaja, kuid need pole ka uuele põlvkonnale atraktiivsed (sh pole suudetud korterelamuid renoveerida).

2

Mitmepaiksuse ja vastulinnastumise trendid on viimasel kümnendil soosinud mitme eluruumi vahelist elukorraldust, kus inimesed jagavad aega mitme eluaseme vahel ja/või on omandanud soodsat/hea asukohas kinnisvara investeringuna tuleviku tarbeks. Oma rolli viimaste aastate kinnisvaraturul ja asustamata eluruumide osakaalude vähenemises on mänginud ka suurearvuline nõu laulva revolutsiooni põlvkond, kes kõik otsivad samal perioodil koduks sobilikku kinnisvara ning kellest paljude jaoks on soodsa hinna- ja kvaliteedi suhte põhjal atraktiivsed ka suurematest keskustest kaugemal olevad omavalitsused ja asulad.

3

Mitmetes omavalitsustes on analüüsitud ajavahemiku jooksul eluruumide arv korterelamutes vähenenud nende kasutusest välja langemise tõttu, mistõttu võib see olla üks põhjuseid, miks asustatuse osakaal on hakanud vähesel määral tõusma. Samuti on kortermajades olevate eluruumide asustatuse trend võrreldes üksikelaamute asustatuse kasvuga suhteliselt minimaalne (8 aasta jooksul 5.3%).

Üksikelaamute populaarsus on selgelt tõusuteel. Ida-Virumaal on eluruumide arv korterelamutes vähenenud ca 2000ne võrra. Samas on eluruumide arv üksikelaamutes veidi kasvanud. Rahvaarv Ida-Virumaal on viimase 20ne aasta jooksul kahanenud kokku ca 38 000 inimese võrra ja viimase 5 aasta jooksul ca 10 000 inimese võrra.

ELURUUMIDE ARV ÜSIK- JA PAARISELAMUTES (VA SUVEMAJAD)

ELURUUMIDE ARV KORTERELAMUTES

MAAKOND	2013	2016	2020	% MUUTUS	2013	2016	2020	% MUUTUS
Harju maakond	44,593	50,159	50,086	12.3%	224,111	244,204	245,249	9.4%
Hiiu maakond	2,788	3,020	2,900	4.0%	1,801	1,809	1,740	-3.4%
Ida-Viru maakond	8,424	8,882	8,545	1.4%	72,477	74,166	70,510	-2.7%
Järva maakond	5,738	5,880	5,807	1.2%	10,199	10,540	10,245	0.5%
Jõgeva maakond	5,937	6,117	6,099	2.7%	7,825	8,079	7,742	-1.1%
Lääne maakond	3,626	3,935	3,790	4.5%	7,592	7,699	7,397	-2.6%
Lääne-Viru maakond	10,721	11,213	11,128	3.8%	22,258	22,730	21,788	-2.1%
Pärnu maakond	15,469	16,584	16,484	6.6%	28,282	29,419	28,306	0.1%
Põlva maakond	4,578	4,756	4,705	2.8%	5,780	6,076	6,005	3.9%
Rapla maakond	5,973	6,321	6,183	3.5%	8,534	8,684	8,485	-0.6%
Saare maakond	8,091	8,885	8,510	5.2%	6,894	7,192	7,008	1.7%
Tartu maakond	19,484	21,250	21,533	10.5%	48,917	56,033	54,460	11.3%
Valga maakond	5,211	5,423	5,359	2.8%	8,689	9,062	8,909	2.5%
Viljandi maakond	8,486	8,666	8,767	3.3%	13,313	14,292	13,799	3.7%
Võru maakond	7,340	7,567	7,552	2.9%	9,554	10,035	9,794	2.5%
KOKKU	156,459	168,658	167,448	7.0%	476,226	510,020	501,437	5.3%

Millised hoonetüübid on suurema tühjenemise riskiga?

.....

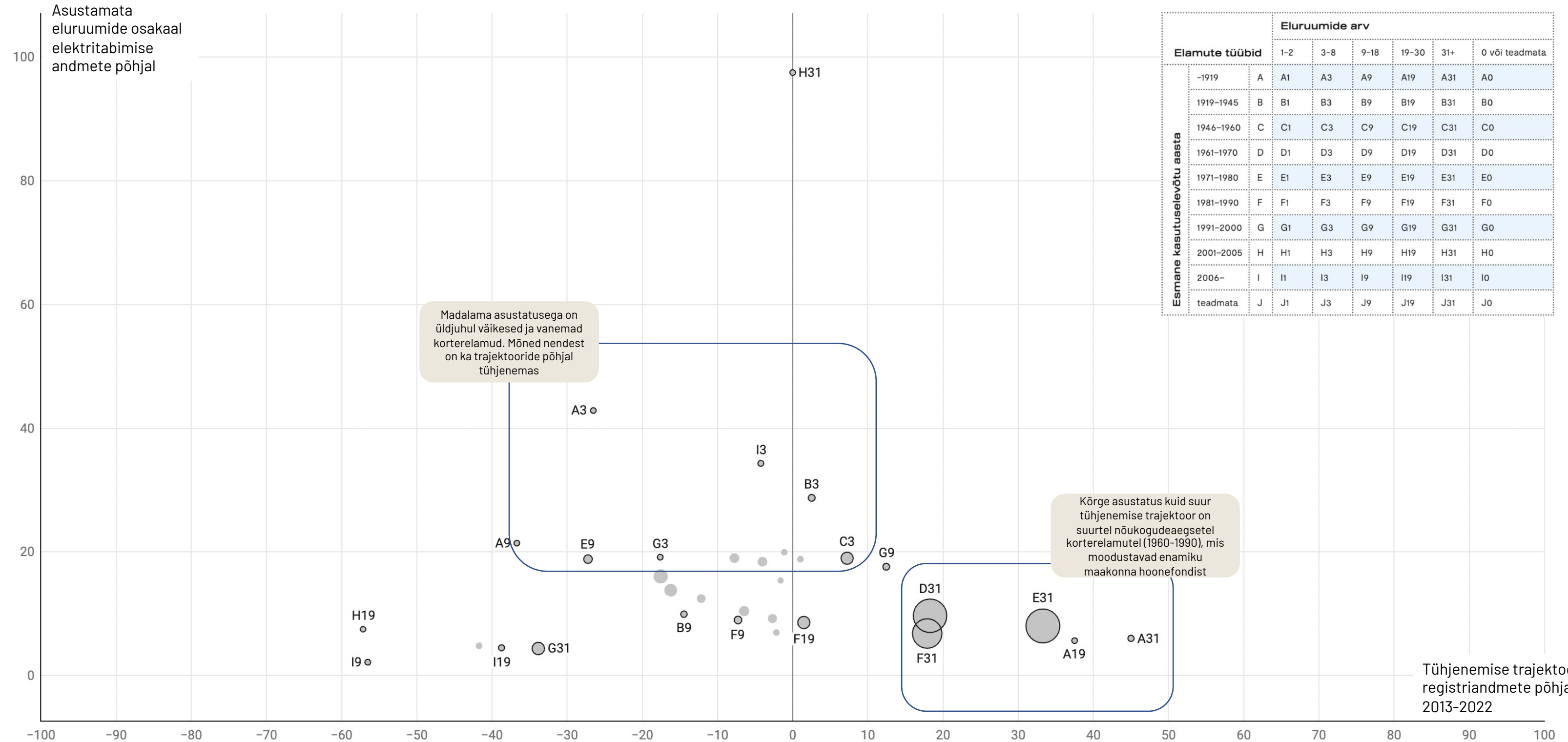
Tühjenemine hoonetüüpide lõikes võttes arvesse seniseid rahvastikuregistripõhiseid trajektoore

IDA_VIRUMAA: MILLISED HOONETÜÜBID TÜHJENEVAD?

.....

IDA_VIRUMAA: MILLISED HOONETÜÜBID TÜHJENEVAD?

.....

Hoonetüüp	Kirjeldus	% MUUTUS (2013 - 2040)	2013 Asustamata eluruumide osakaal ja asustamata eluruumide arv	2016	2020	2025	2030	2035	2040
B3	Kuni 8 eluruumi 1919-1945	11%	43% (134)	47% (147)	44% (132)	46% (134)	47% (132)	47% (130)	48% (128)
B31	Rohkem kui 31 eluruumi 1919-1945	4%	34% (97)	33% (104)	35% (98)	34% (100)	35% (100)	35% (101)	35% (101)
C3	Kuni 8 eluruumi 1946 - 1960	29%	34% (672)	35% (699)	36% (715)	38% (748)	40% (778)	42% (809)	44% (839)
D31	Rohkem kui 31 eluruumi 1961-1970	91%	16% (3195)	19% (3696)	19% (3505)	22% (3806)	25% (4003)	28% (4199)	31% (4396)
E31	Rohkem kui 31 eluruumi 1971-1980	132%	12% (2257)	16% (3025)	16% (2981)	19% (3597)	22% (4084)	25% (4571)	28% (5057)
F3	Kuni 8 eluruumi 1981-1990	5%	44% (71)	42% (76)	43% (75)	42% (79)	42% (81)	42% (84)	41% (86)
F31	Rohkem kui 31 eluruumi 1981-1990	68%	12% (1643)	15% (2068)	14% (1949)	16% (2231)	17% (2430)	19% (2629)	20% (2827)

RR põhine projektsioon pikendab viimase 8 aasta asustatuse trendi, mis on rahvastikuregistri põhine. Ülejäänud hoonetüübid, mis tabelis ei kajastu, on positiivse trendiga. Antud prognoos kajastab Ida-Virumaa hoonefondi kui tervikut, siin ei kajastu omavalitsuste eripärad. Näiteks Sirgalas on tühi C9 hoonetüüp, kuid kuna antud hoonetüüp teistes asulates on positiivse trendiga, siis tasandab see Sirgala miinuse ära. Antud projektsioon ei võta arvesse täiendavat rahvastiku vähenemist ja vananemist. Kõige suurema prioriteediga on hoonetüüp D31, mis on kõige vanem ja paljudes piirkondades juba hetkel tühjenemas, see tähendab et ka elektritarbimise põhine asustatus on sageli madal.

Millised on väljakutsed erinevates omavalitsustes ja elukeskkondades

KOVide haavatavus ja üldised iseloomustused (indikaatorid)
Põhjalik kirjeldus on leitav iga KOVi individuaalsest raportist

HAAVATAVUSE INDEKS VÄÄRTUSED VÖRRELDES RIIGI KESKMISEGA

.....

.....

Haavatavuse indeksi põhjal saab erienevaid omavalitsusi prioretiseerida ja alustada kahanemise ning elamufondi tühjenemise strateegilise juhtimise tegevuste puhul nendest, mis on haavatavamad.

Haavatavuse pingerea koht kõigi Eesti omavalitsuste lõikes:

Lüganuse vald 3

Kohtla-Järve linn: 9

Sillamäe linn: 11

Narva-Jõesuu linn: 17

Narva linn: 21

Jõhvi vald: 22

Alutaguse vald: 37

Toila vald: 50

KÕIGE HAAVATAVAM

HAAVATAV

VÄHESEL MÄÄRAL
HAAVATAV

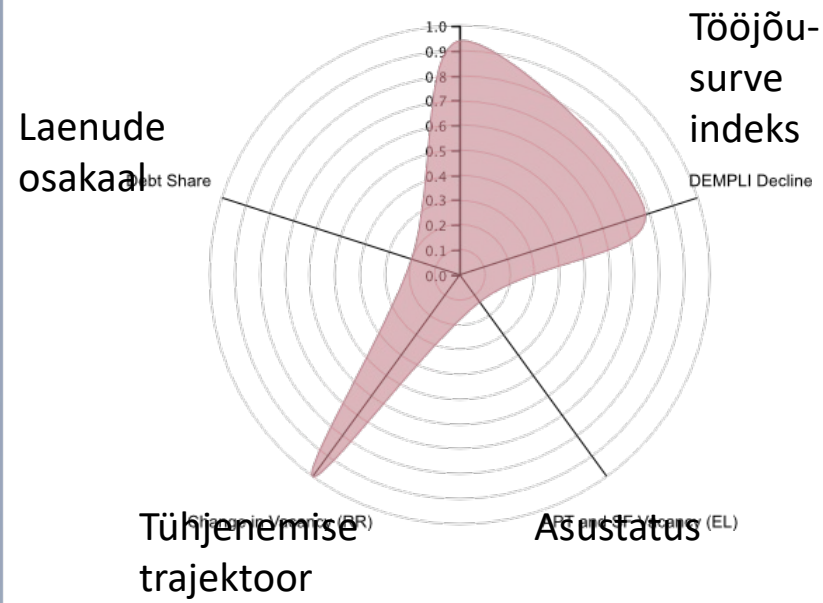
EI OLE HAAVATAV

NARVA LINN

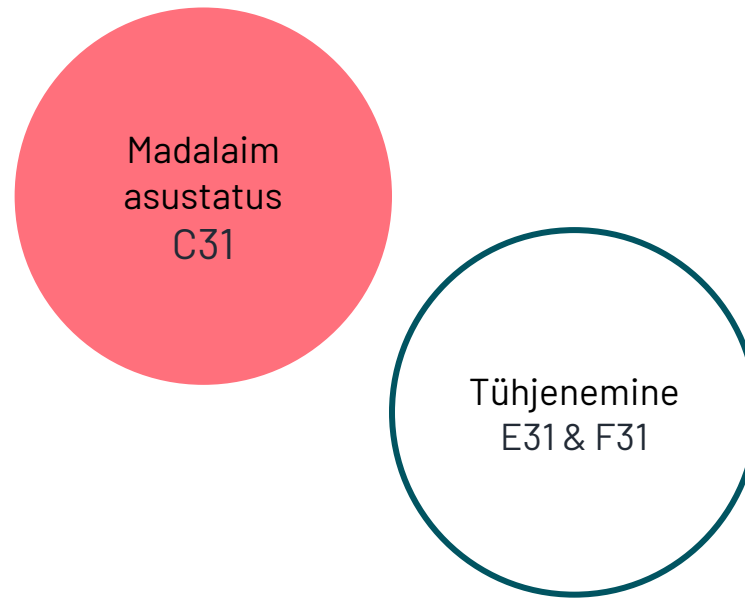
1) HAAVATAVUS

Narva linn

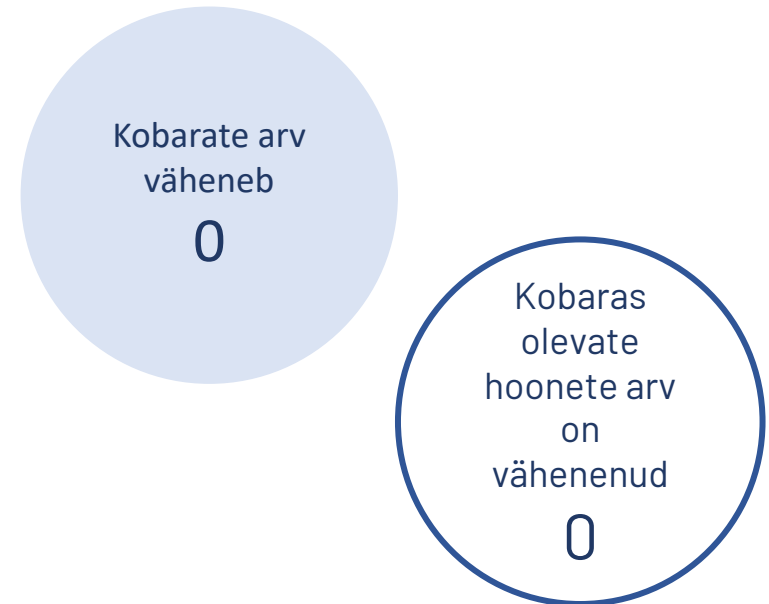
Rahvaarvu vähenemine
Relative Population Loss

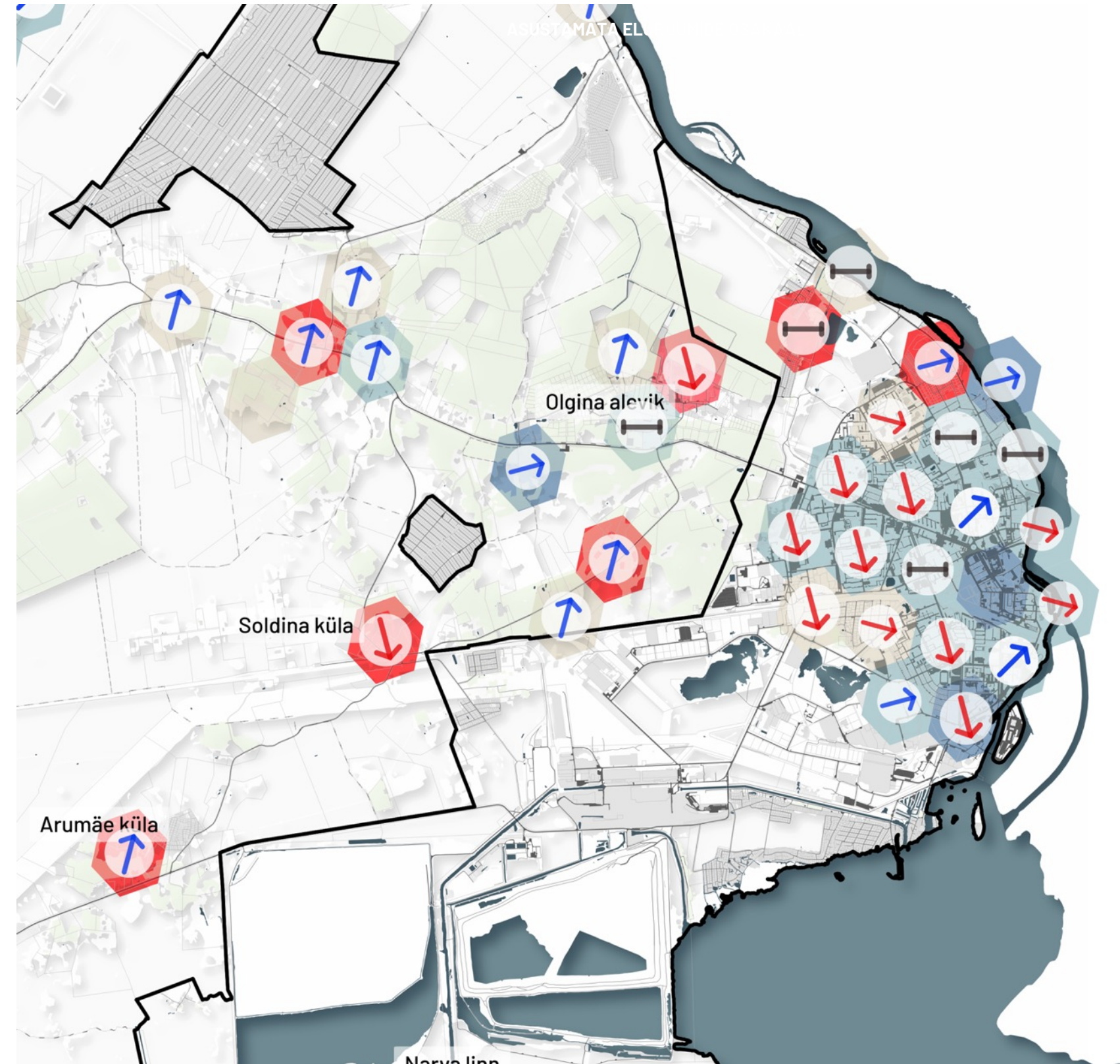
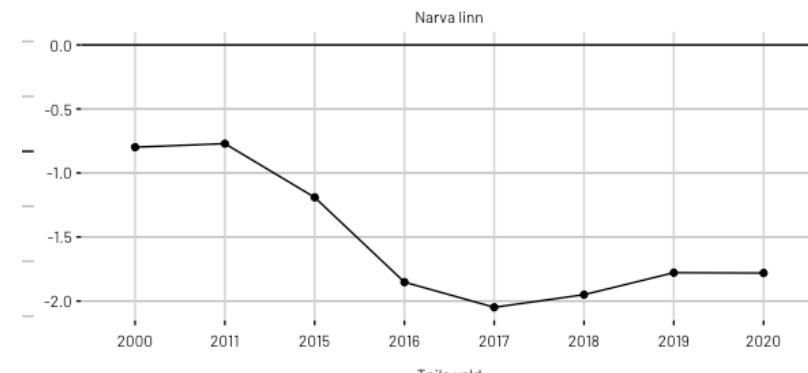
2) RISKIPIIRKONNAD ja/või HOONETÜÜBID

3) TÜHJENEVATE HOONETE KOBARAD 2013→2020

4) RAHVASTIKUPROGNOOS

ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL

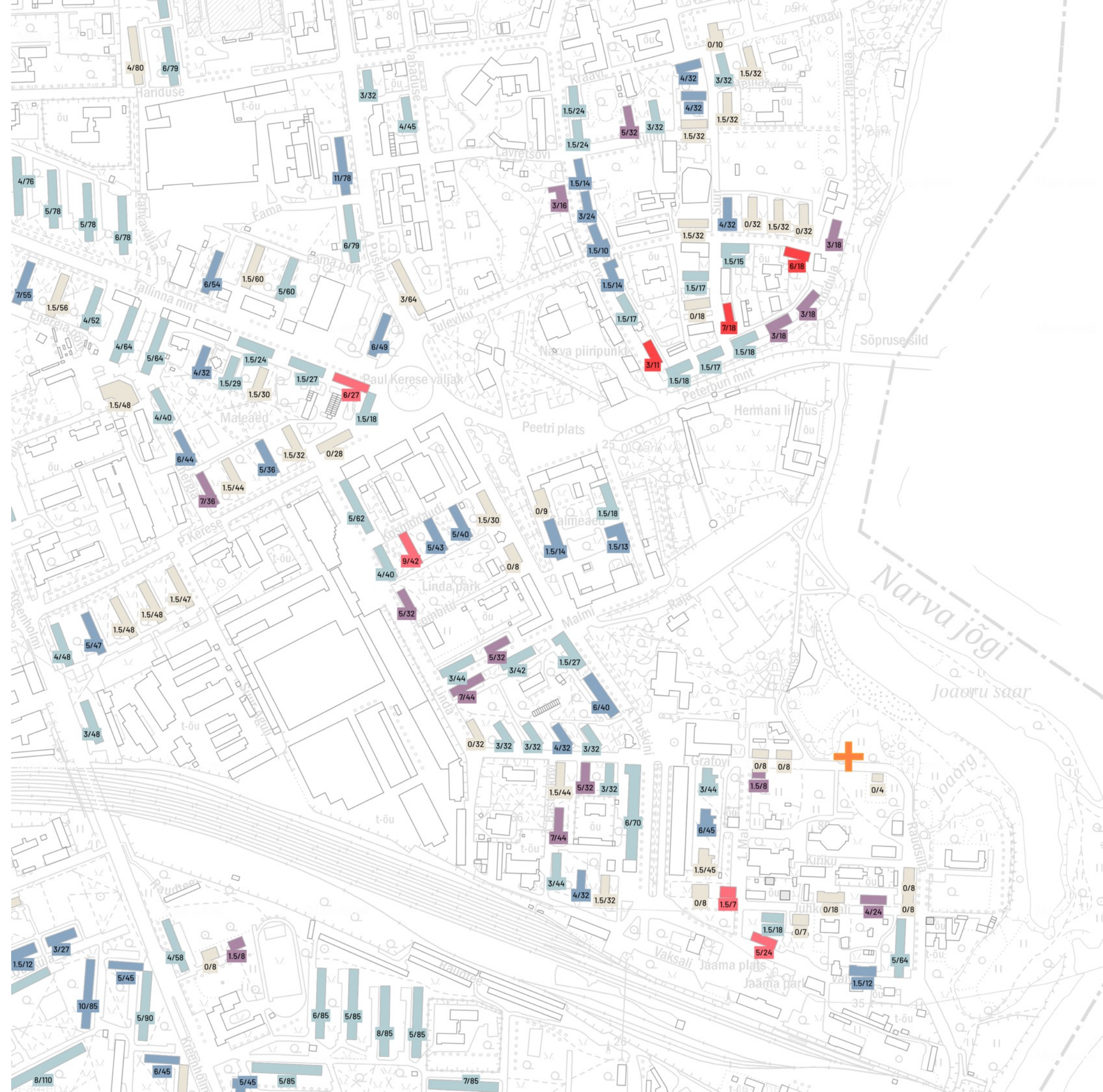
NARVA - 1

Narva eluruumide asustatus on kõrge. Suurema asustamata eluruumide arvuga hooned on sageli ajaloolistes asumites nagu vanalinn või Kreenholm.

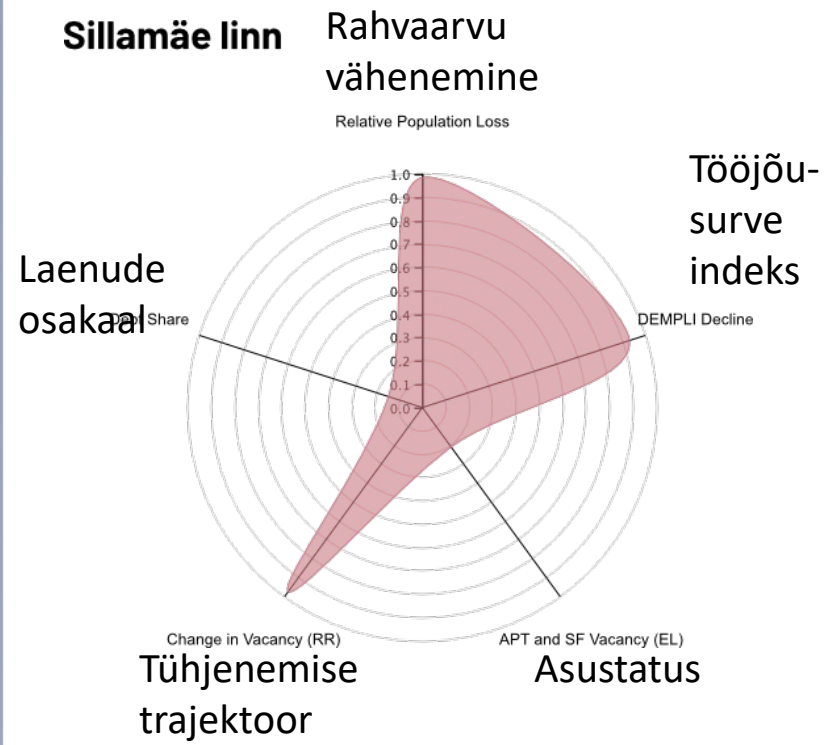
Tõenäoliselt on madal asustatus tingitud sellest, et korterid on müügis või omandatud nõ investeringuks ehk mitte aktiivses kasutuses. Ühtegi tühjenemise esmastest märkidest haaratud konkreetset piirkonda ei täheldatud. Uuem elamufond (80-date korterelamud) on reeglina madalama asustatusega, kuid riskantse tühjenemise trajektooriga.

Kõikide hoonetüüpide asustamata eluruumide osakaal *Elektritarbimise andmed* | 2019

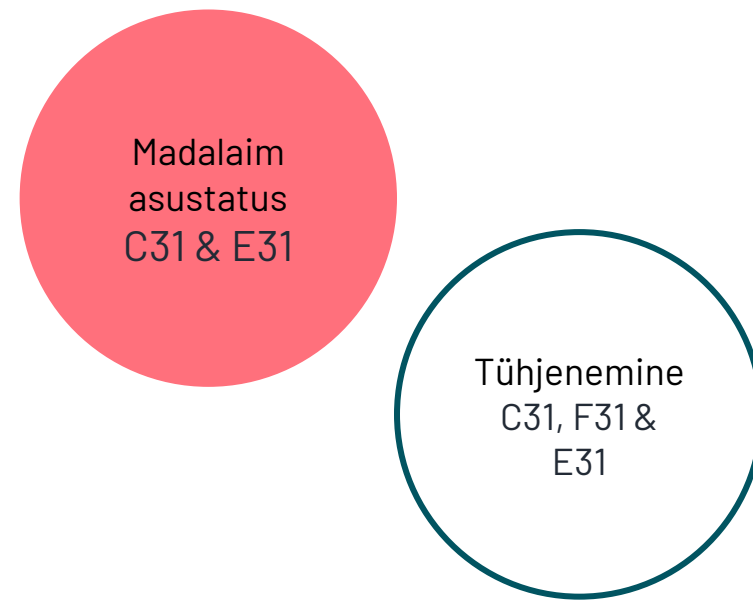

SILLAMÄE LINN

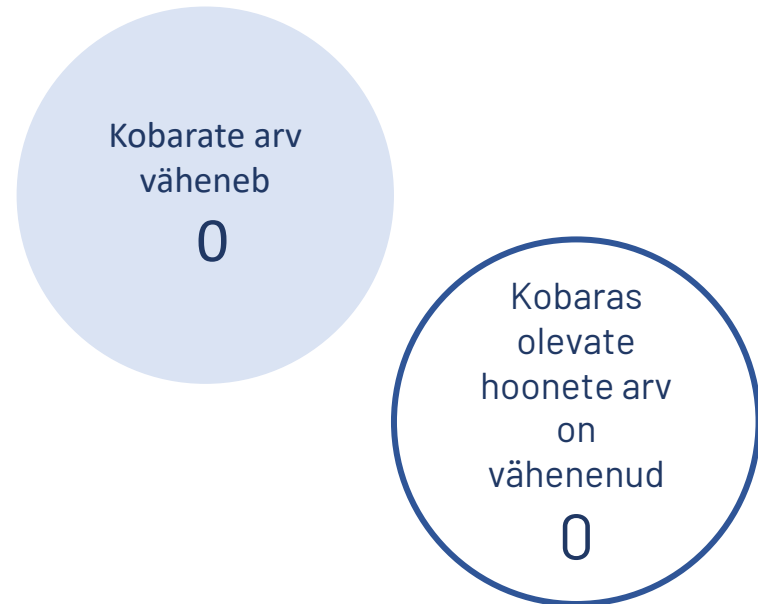
1) HAAVATAVUS

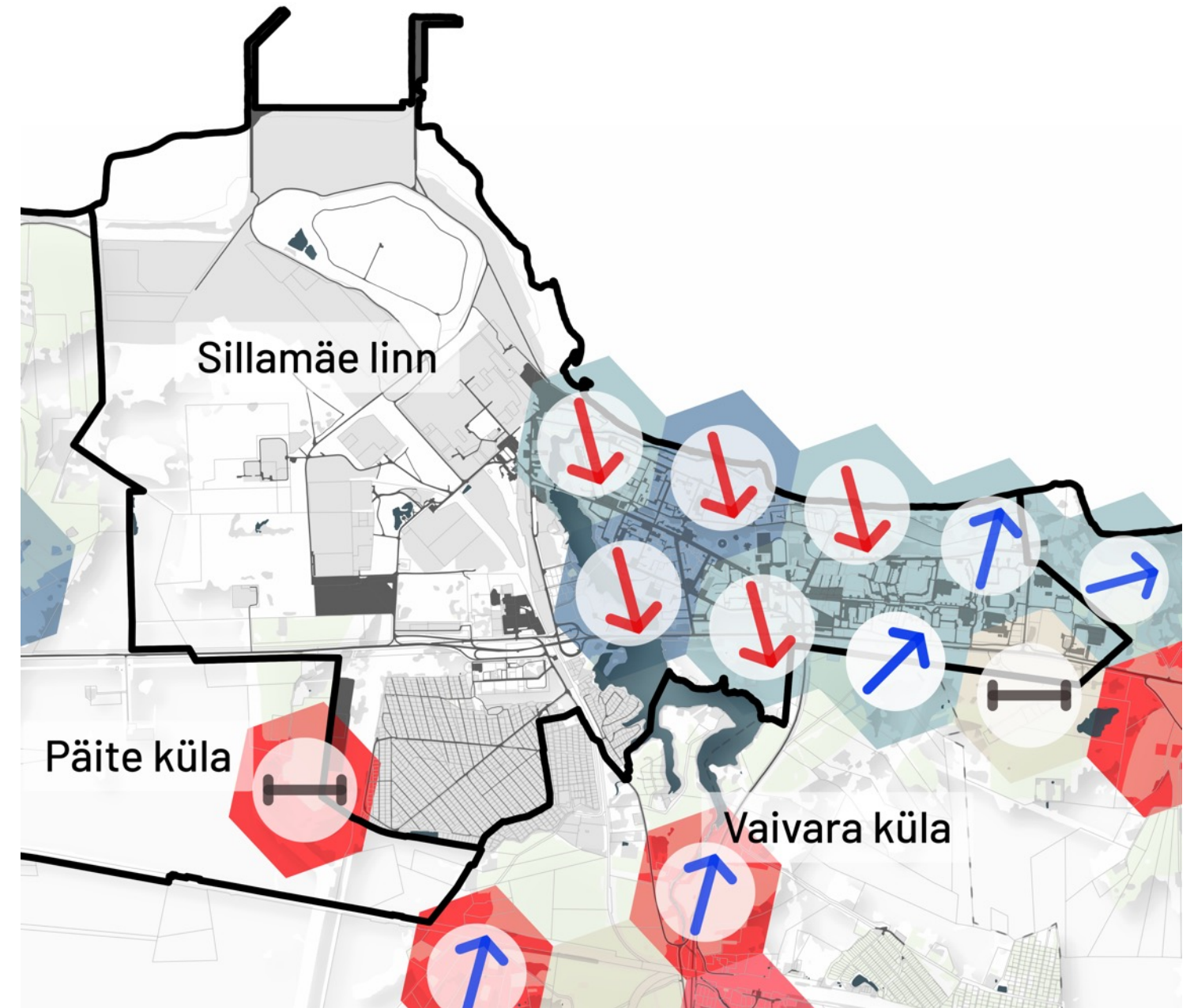
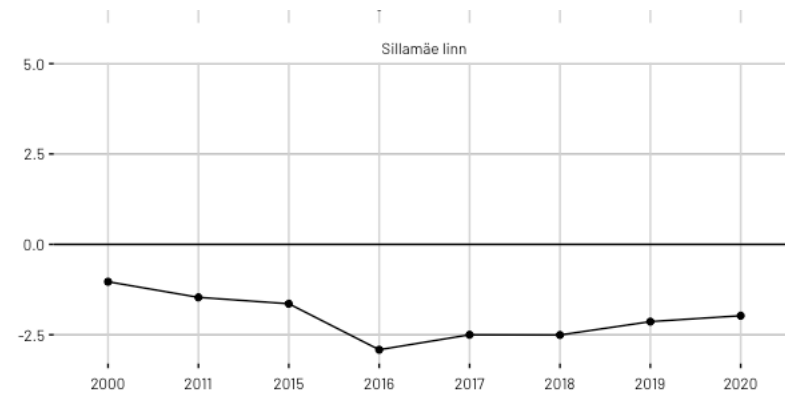
2) RISKIPIIRKONNAD

3) TÜHJENEVATE HOONETE KOBARAD 2013→2020

4) RAHVASTIKUPROGNOOS

ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL

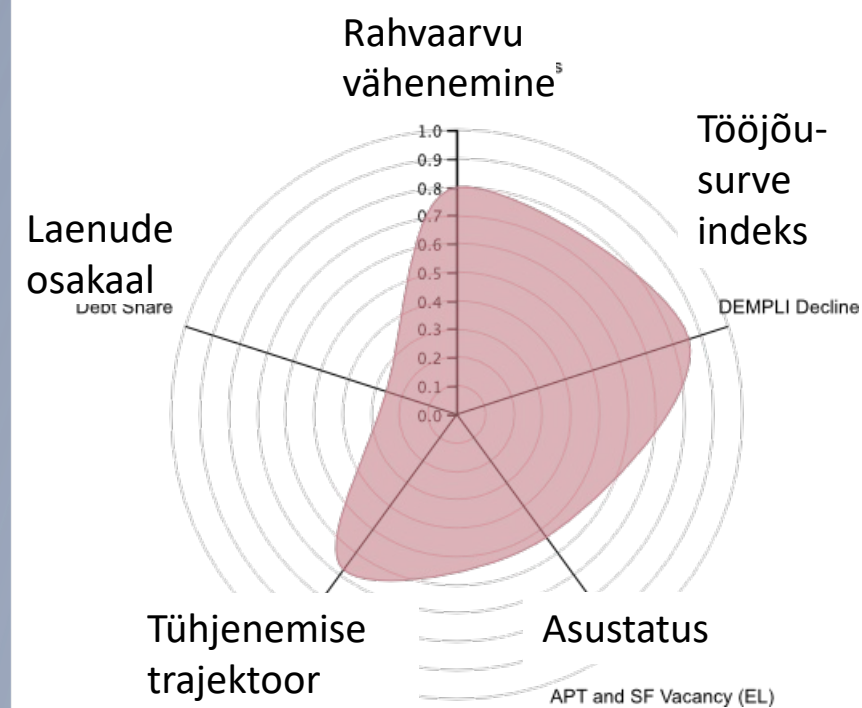
Sillamäe eluruumide asustatus on kõrge, kuigi mitte nii esinduslik kui Narvas. Suurema asustamata eluruumide arvuga hooned on vanemas linna pooles Kalda ja Ranna tänavate vahel. Samuti on tühjad mõned ühiselamu tüüpi väikeste korteritega kortermajad linna lõuna ja lääneservas.

Stalinistlikud hooned on üldiselt kõrge asustatusega, kuid üldpildis on nõ vanalinna asustatus oluliselt madalam kui linna idaservas olevates uuemates kvartalites. Esimesena tühjenevad 60datel ehitatud tellistest suured korterelamud.

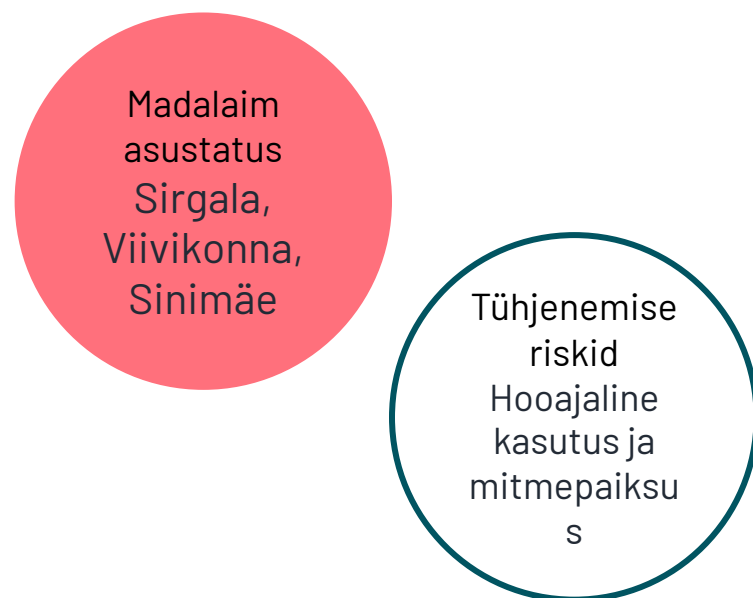
NARVA-JÕESUU LINN

1) HAAVATAVUS

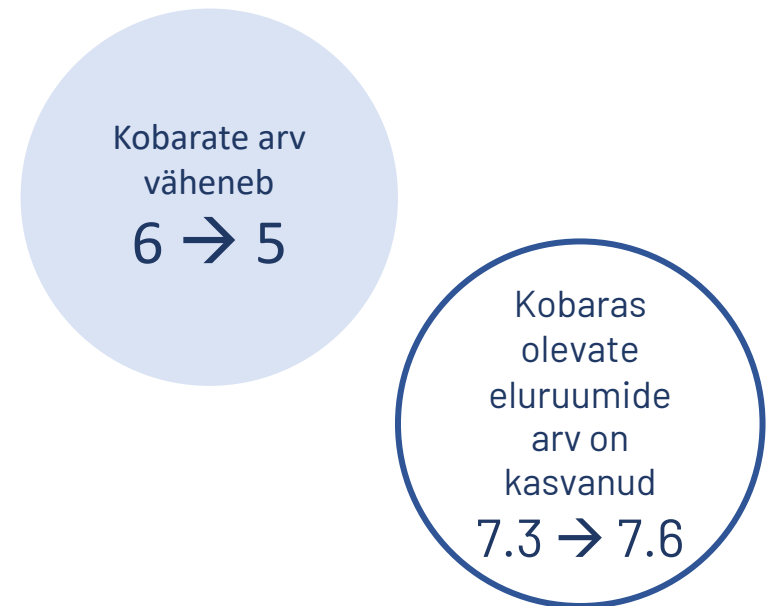
Narva-Jõesuu linn

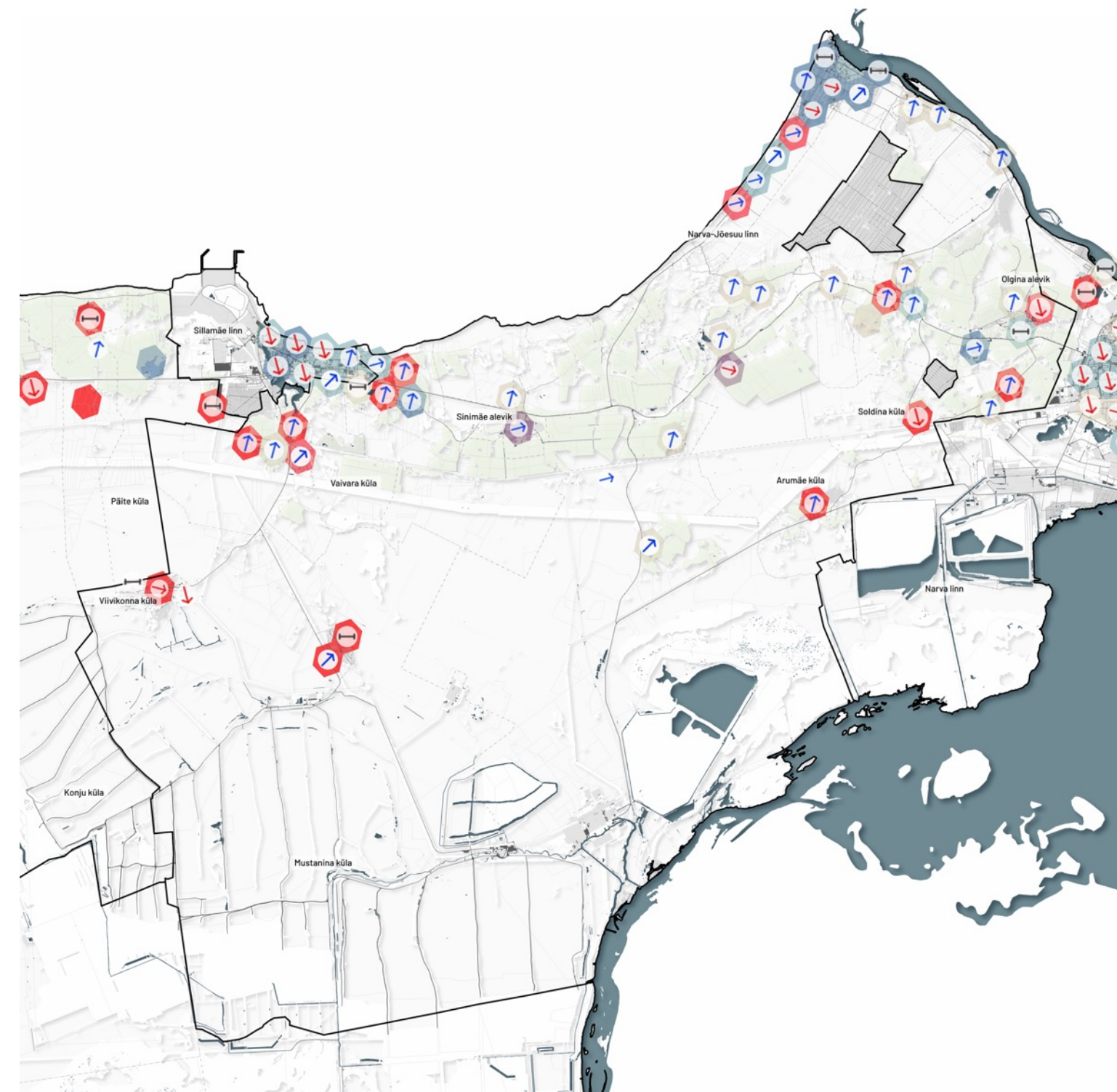
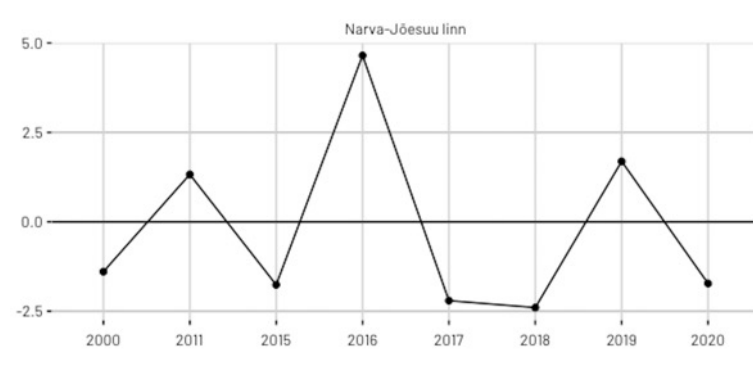
2) RISKIPIIRKONNAD

3) TÜHJENEVATE HOONETE KOBARAD 2013→2020

4) RAHVASTIKUPROGNOOS

ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL

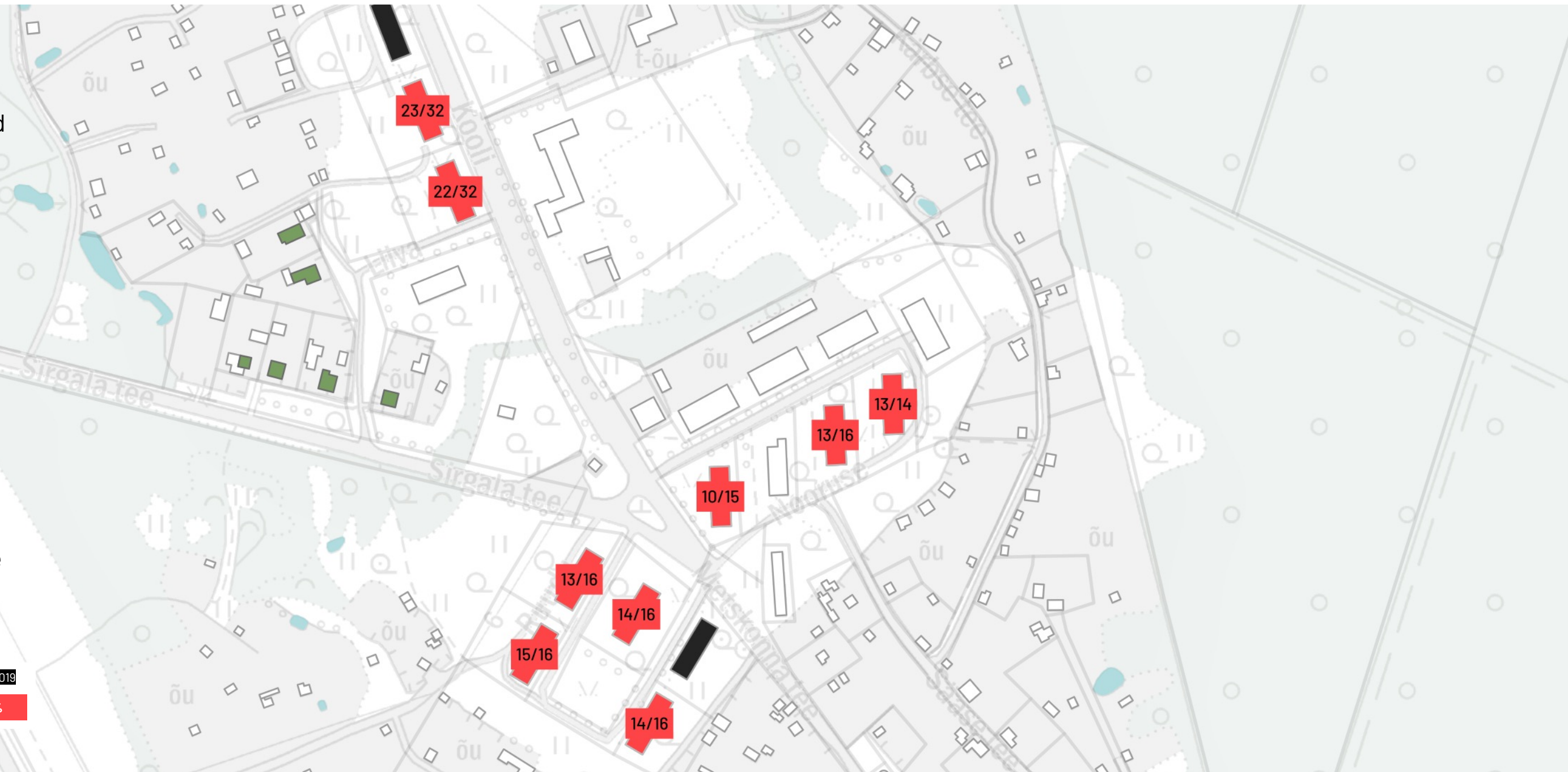
Sirgala küla

Narva-Jõesuu puhul ajavad asustamata eluruumide arvu kõrgeks peamiselt ammu tühjenenud Viivikonna ja Sirgala asulad (ca 200 tühja eluruumi). Samuti on tühjenevaid 60date keskmise suurusega kortermaju mitmetes väikestes alevites ja külades.

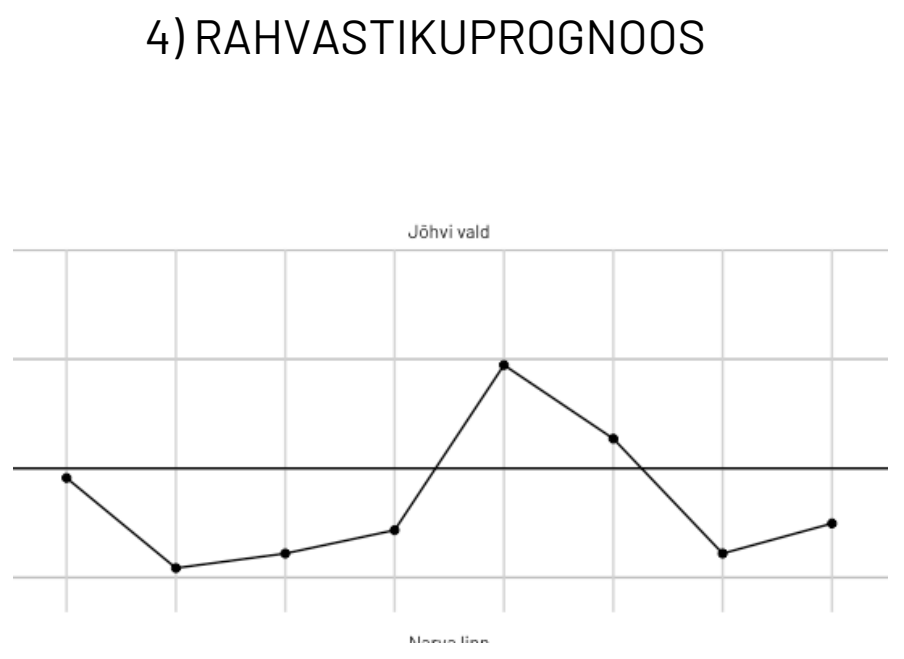
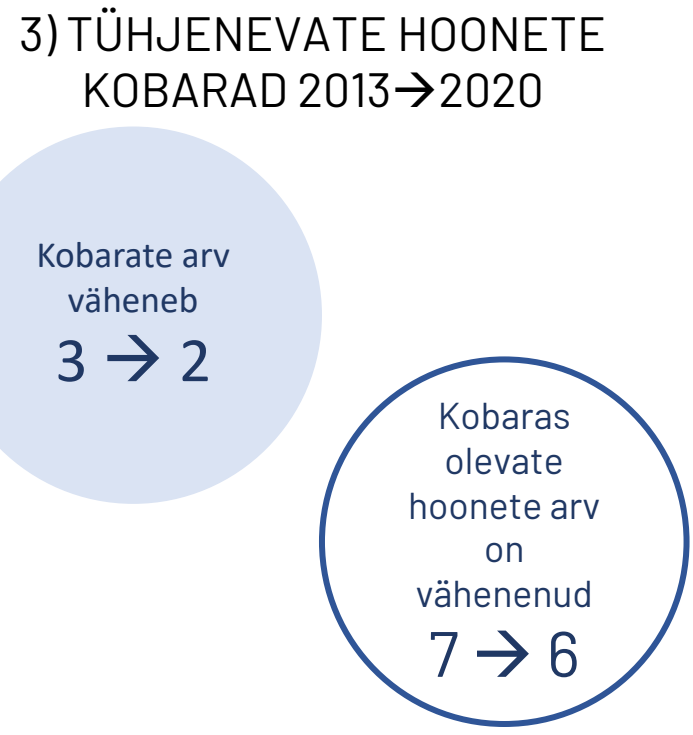
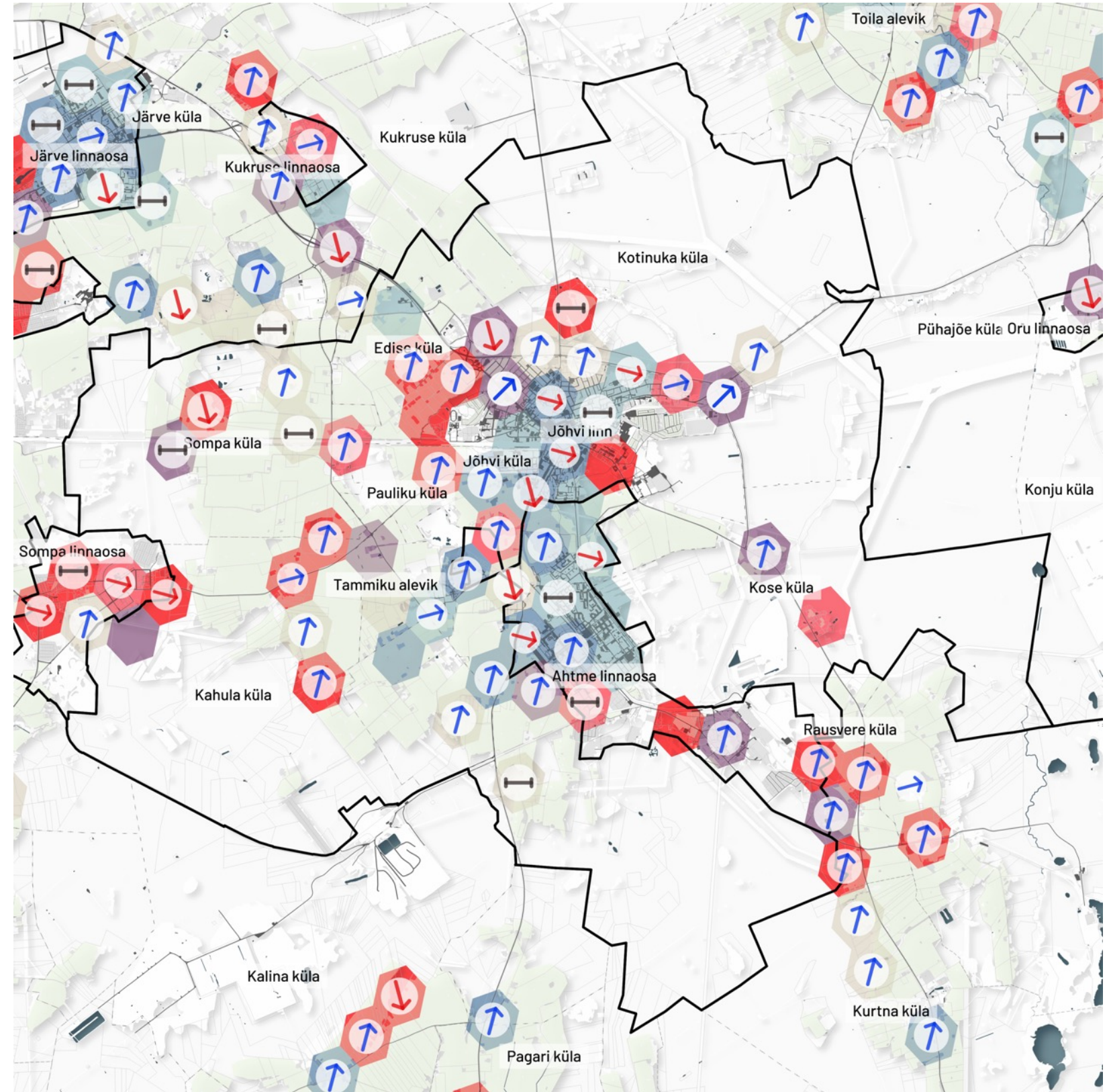
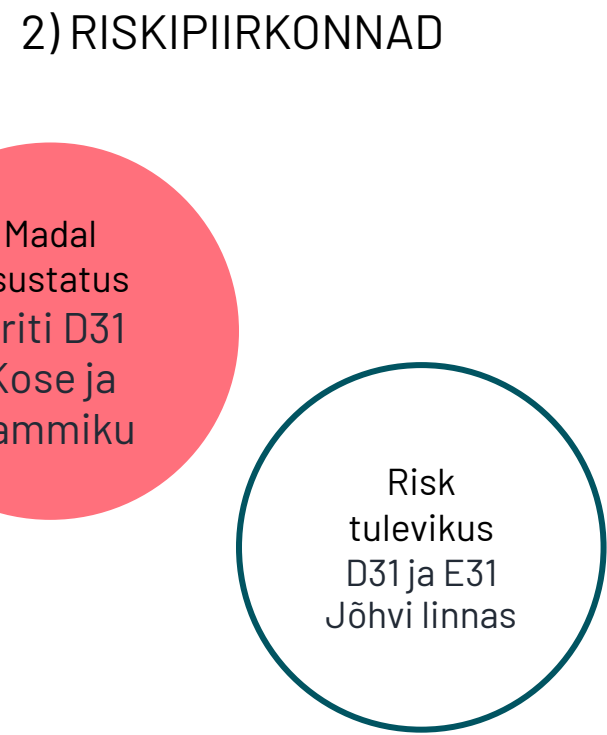
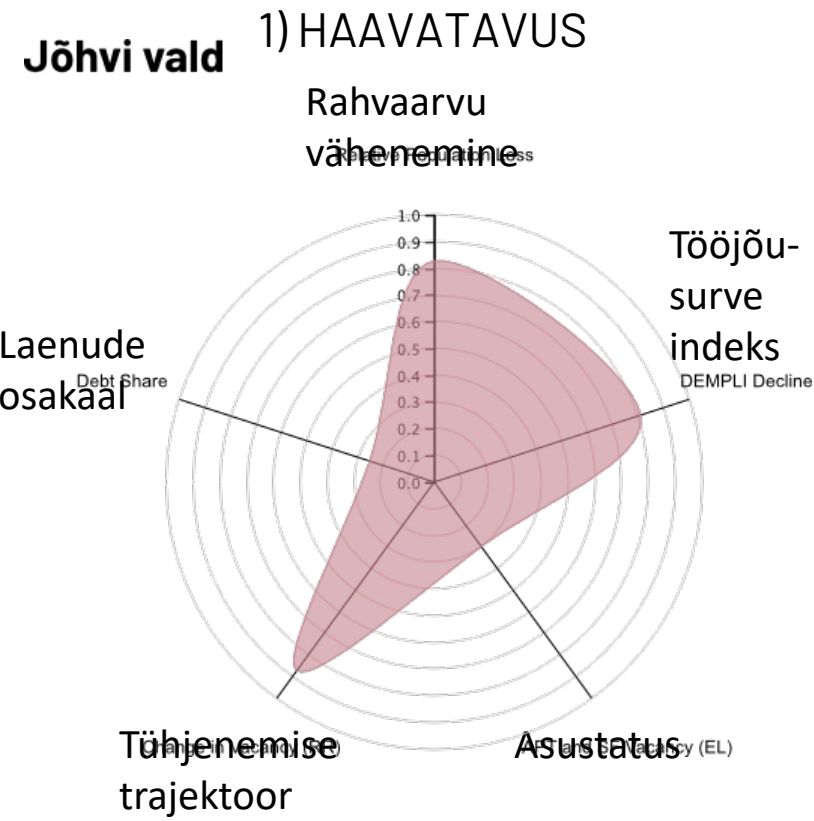
Sirgala ja Viivikonna on nõ kummituslinnadena omamoodi kuulsust kogunud ning omandanud kuulsuse vaatamisväärsuse, aga ka võttepaigana. Eriti kehtib see maalilisema Viivikonna puhul.

Kaaluda võib asulate säilitamist monumentidena ühele ajastule Ida-Virumaa ajaloo, nt Viivikonna puhul. Kuid eelnevalt tuleks leida lahendus sealsetele allesjäänud elanikele (nt ümberasustamine ja eluruumide sundvõõrandamine), et antud hooned kasutuses olevate eluruumide statistikas ei kajastuks

Kõikide hoonetüüpide asustamata eluruumide osakaal | *Elektritarbimise andmed* | 2019

JÕHVI VALD

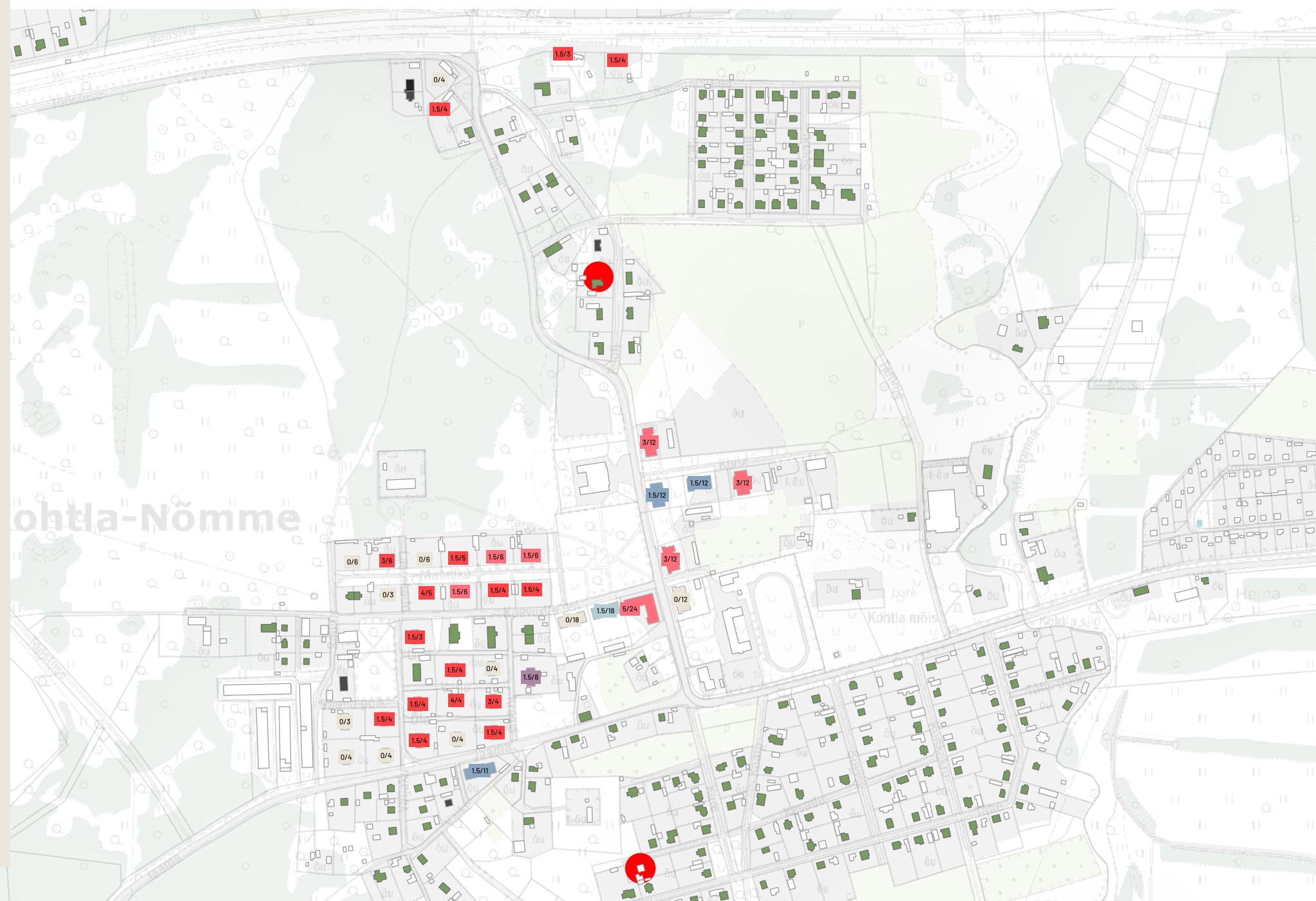
ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL

Kohtla-Nõmme alev

Toila valla puhul on kõige suuremaks probleemiks Kohtla-Nõmme alev. Kahjuks on tegemist suhteliselt tüüpilise näitega monofunktsionaalsest töölisasulast, mis on oma endisaegse funktsiooni minetanud ning vajab uut tegutsemisloogikat ning keskuse ning avaliku ruumi ümbermõtestamist. Kohtla-Nõmme positiivsete väljavaadete kasuks räägivad seal tegutsev kool ning lähistel asuv kaevandusmuuseum, mis toovad piirkonda elu. Piirkonnas on palju vanemat stalinistlikku hoonestust, sh erinevas (ja inimhõõtmelises) suuruses. Kõik need hooned näitavad hetkel tühjenemise märke ning vajavad oma potentsiaali realiseerimiseks täiemahulist renoveerimist. Kohtla-Nõmme eramajade piirkonnad on hea tervise juures ja uue küla näol plaanitakse ka laiendust. Samas muudab see asula väga hajusaks.

Vokas on mitmed kortermajad madala asustatusega, mis on tõenäoliselt tingitud välisriikide omanduses olevatest korteritest. Sakas on üks suur kortermaja tühjenemas.

ALUTAGUSE VALD

1) HAAVATAVUS

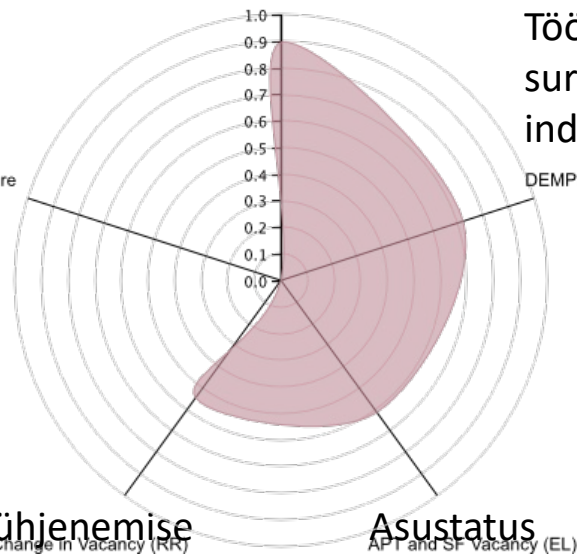
Alutaguse vald

Rahvaarvu vähenemine
Relative Population Loss

Töjõu-
surve
indeks

DEMPLI Decline

Laenu-
osakaal

Tühjenemise
trajektoor

Asustus

3) TÜHJENEVATE HOONETE KOBARAD 2013→2020

Kobarate arv
SAMA
3

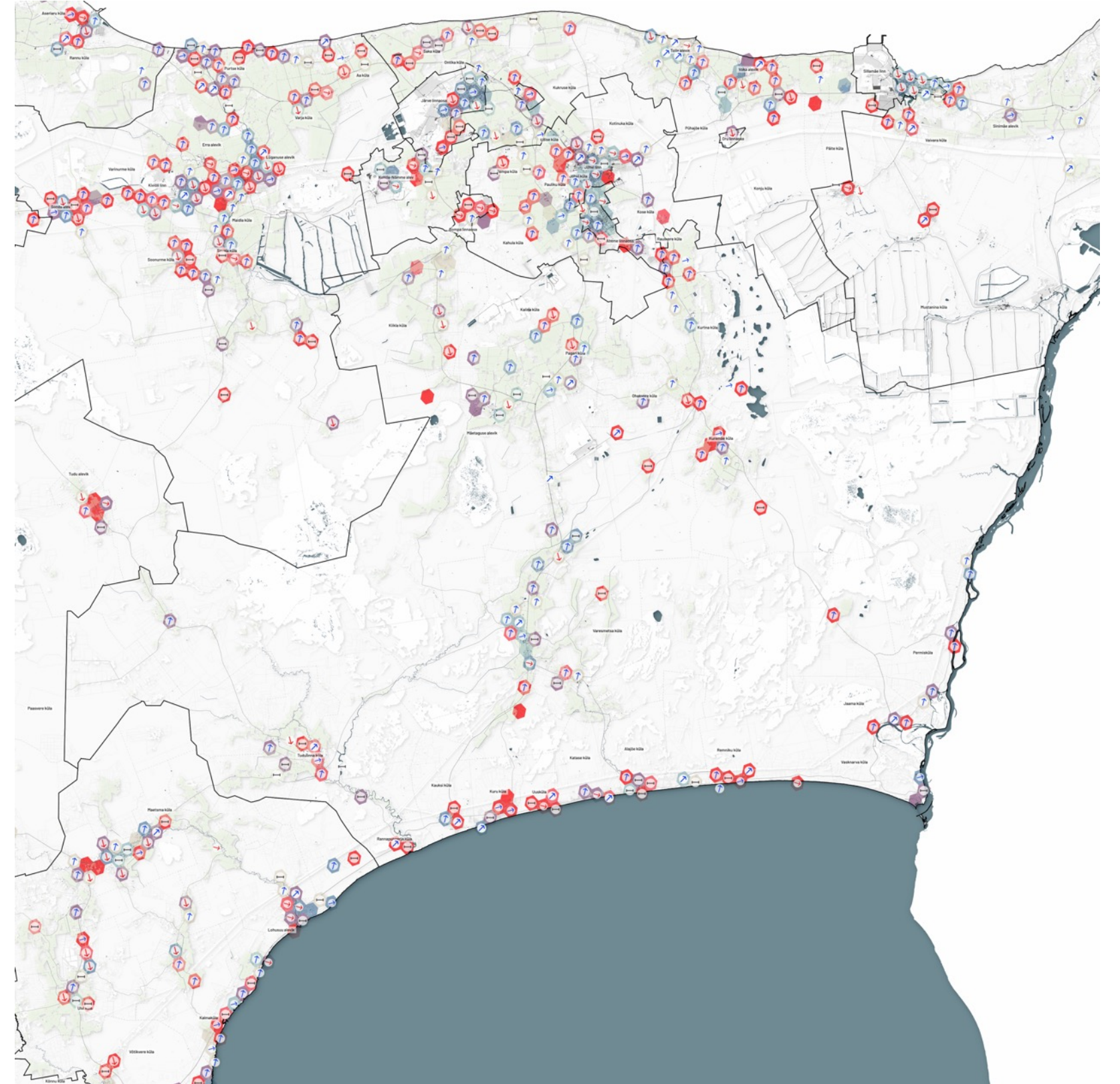
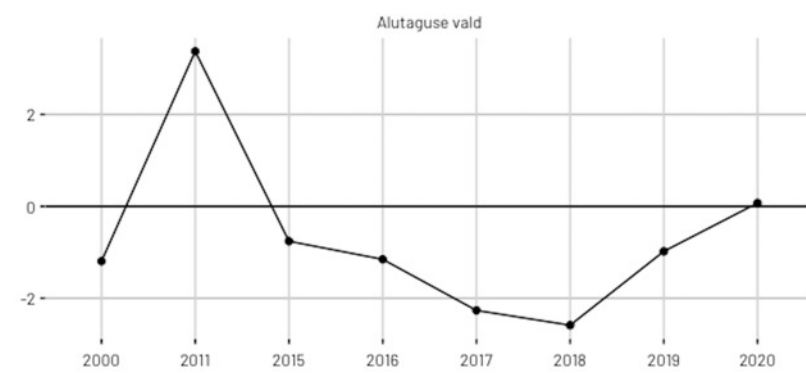
Kobaras
olevate
hoonete arv
on
vähenenud
7 → 6.7

2) RISKIPIIRKONNAD

Asustamata
eluruumid
Tudulinna

Riski-
piirkond
lisaku

4) RAHVASTIKUPROGNOOS

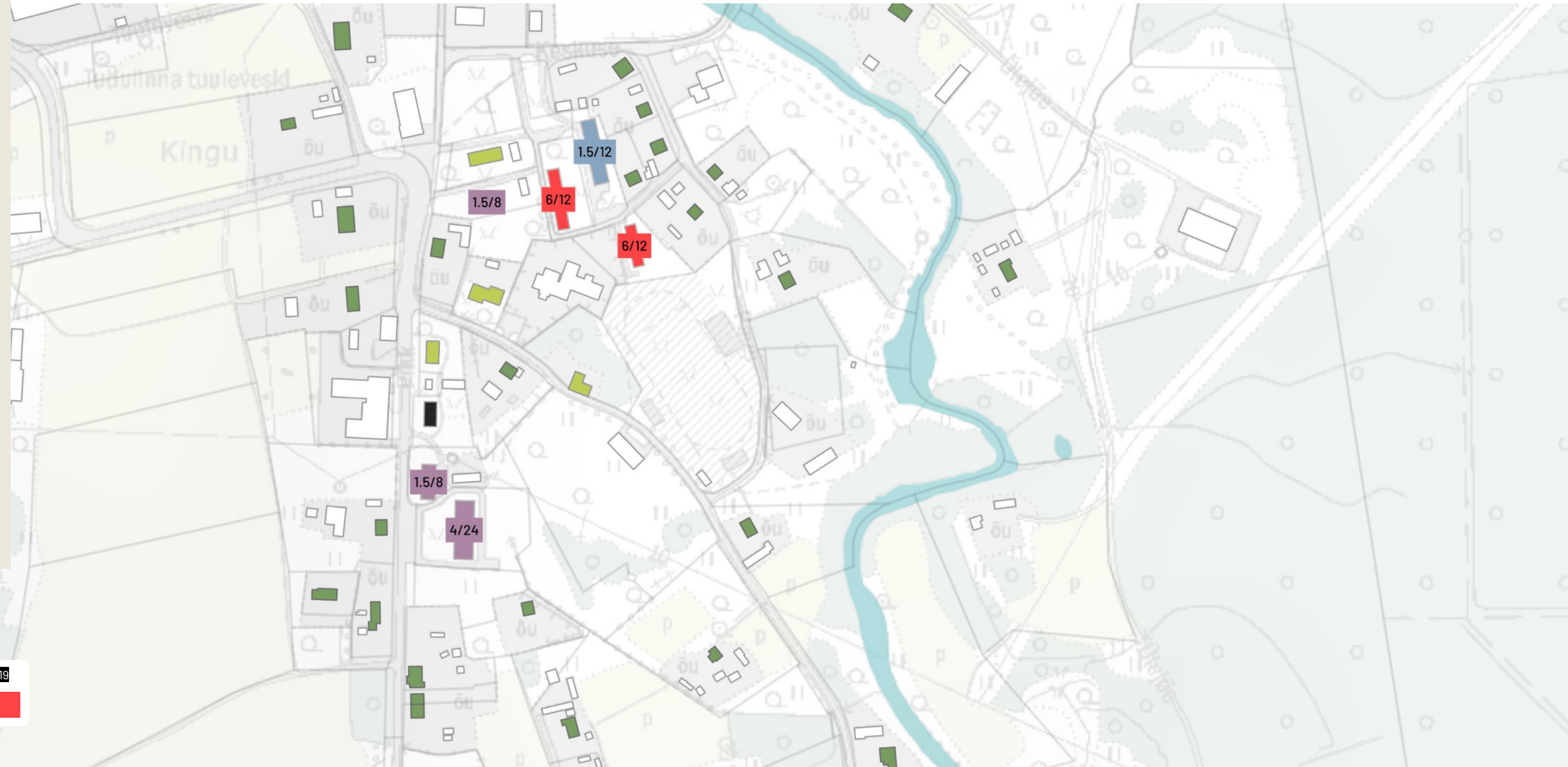
ASUSTAMATA ELURUUMIDE OSAKAAL

Tudulinna küla

Alutaguse valla puhul on asustatuse statistika mõnevõrra vananenud, kuna vald on vahepealsetel aastatel tegelenud aktiivselt ümberasustamise, lammutamise ning mitmete hoonete renoveerimise ja korrastamisega. Antud Tudulinna küla puhul on samuti üks madala asustatusega hoone lammutatud ja elanikud ümberasustatud teise hoonesse. Vallal on iga asula jaoks strateegiline plaan, milline on asula roll ning sellest kantult ka elukeskkonna kvaliteet ja kuvand. Oma strateegilise sekkumisega elamumajandusse saab Alutaguse olla teistele omavalitsustele eeskujuks ning omab oma väiksuse tõttu elamufondist ning hoonete spetsiifilistest probleemidest väga täpset ülevaadet.

Eraldi tuleks Alutagusel kaardistada puhkepiirkondi, mis on kõrge asustamata üksikelamute näitaja põhjuseks. Mitmetes asulates oli 1/3 üksikelamuid 2019a ilma kasutuseta.

Kõikide hoonetüüpide asustamata eluruumide osakaal | *Elektritarbimise andmed* | 2019

<5% 5% < 10% 10% < 15% 15% < 20% 20% < 25% > 25%

ÜLDISED MÕÕDIKUD

KOV	Asustamata eluruumid kokku (EL, 2019)	Asustamata eluruumid korterelamutes	Asustamata eluruumid üksikelamutes	Rahvaarvu muutus 2001-2020	Maakonna rahvastiku-u-prognoos 2021-2040 muutus	KOVi rahvaarvu muutus maakonna rahvastiku-u-prognoosi järgi 2040	Lisandub asustamata eluruumid 2040	Nendest eluruumid korterelamutes	Nendest eluruumid üksikelamutes
Narva linn	1646	1479	167	-20.70%	-28%	-15234	7617	7377	240
Narva-Jõesuu linn	498	369	130	-13.50%	-28%	-1276	638	438	200
Toila vald	309	171	139	-6%	-28%	-1318	659	449	210
Sillamäe linn	664	643	1	-27%	-28%	-3494	1747	1740	7
Alutagusel vald	460	342	118	-11%	-28%	-1310	655	492	163
Jõhvi vald	738	561	178	-14.50%	-28%	-3318	1659	1245	414
Kohtla-Järve	2454	2155	299	-29%	-28%	-9295	4647	4100	547
KOKKU	7732	6416	1299		-28%	-37589	18794	16713	2081

Käesoleva uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et Ida-Virumaa eluruumide asustatuse määrad on teiste Eesti piirkondadega võrreldavad, ning linnaliste asulate puhul (nt Narva) isegi eeskujulikumat kui esmapilgul võiks eeldada. Uuringu käigus ei avastatud uusi suuremahuliselt tühjenevaid piirkondi lisaks neile, mis said juba kaardistatud Kohtla-Järve ja Lüganduse analüüsi käigus või olid eelnevalt teada (Viivikonna, Sirgala). Ainukeseks "uueks murelapseks" on Kohtla-Nõmme.

Kuigi tühjenemine on olnud kardetust väiksem ei pruugi see väärata pikemaajalisi kahanemist tagant tõukavaid muutuseid, milleks on nõ demograafilised karid (suur eakate osakaal) ja hoonefondi halb seisukord kombinatsioonis madala võimekusega seda renoveerida. Eelkõige on see suur risk monofunktsionaalsete asustusüksuste puhul nagu näiteks endised tööstusasulad ja linnaosad, kuhu on koondunud nii eakas elanikkond kui ka nende poolt omal ajal asustatud suuremad kortermajad. Taolised asustusüksused on juba hetkel sageli kõrge asustamata eluruumide osakaaluga, ning tuleviku arengud muudavad edasise tühjenemise veelgi tõenäolisemaks. Negatiivse doominoefekti käivitab see kui ühel ajal vabaneb palju samas (halvas) seisukorras ja sama tüüpi hoonestust. Kuna Ida-Virumaa aktiivne elamuehitus toimus samadel kümnenditel ja hoonefond on asustatud samaealise elanikkonna poolt, siis on risk selleks väga suur.

Teine oluline Ida-Virumaa eripära on Vene Föderatsiooni kodanike omanduses korterid. Seoses geopoliitilise olukorraga on antud omanike huvi nendes eluruumidesse panustada küsimärgi all. Jällegi kujuneb siinkohal riskiks kui taolisi eluruumi vabaneb suurel arvul korraga. Mõnes piirkonnas võib see ka kasuks tulla, nt kohtades kus kohalik elanikkond sooviks kortereid omandada, aga neid ei ole turul saadaval. Samuti võib eeldada, et kuna palju taolist kinnisvara soetati juba aastaid tagasi, siis on ka nende eluruumide omanikke tõenäoliselt lähikümenditel ootamas põlvkonnavahtetus ning uus põlvkond võib olla kinnisvarast ida-Virumaal vähem huvitatud.

Elektritarbimise andmete põhjal on maakonnas tühjad 7700 eluruumi.

Maakondliku rahvastikuprognosi kohaselt väheneb elanike arv vallas järgmise 20ne aasta jooksul c 37 000 inimese võrra, mis võib tühjaks jätta veel 18 000 eluruumi. See on piltlikult Ahtme ja Järve linnaosa eluruumide arv kokku.

Minimaalselt ja äärmiselt positiivse stsenaariumi puhul tuleks eeldada, et vabaneb vähemalt sama palju eluruumi kui hetkel on tühjenenud, arvestades olenevalt omavalitsusest ka neid eluruumi, mis asusid praeguseks lammutatud hoonetes ning antud analüüsis ei kajastu.

PRIOTITEETSED PIIRKONNAD

Asustamata eluruumide vähenemine 2013-2020

Asustatus EL vs tühjenemise trajektoor (RR)

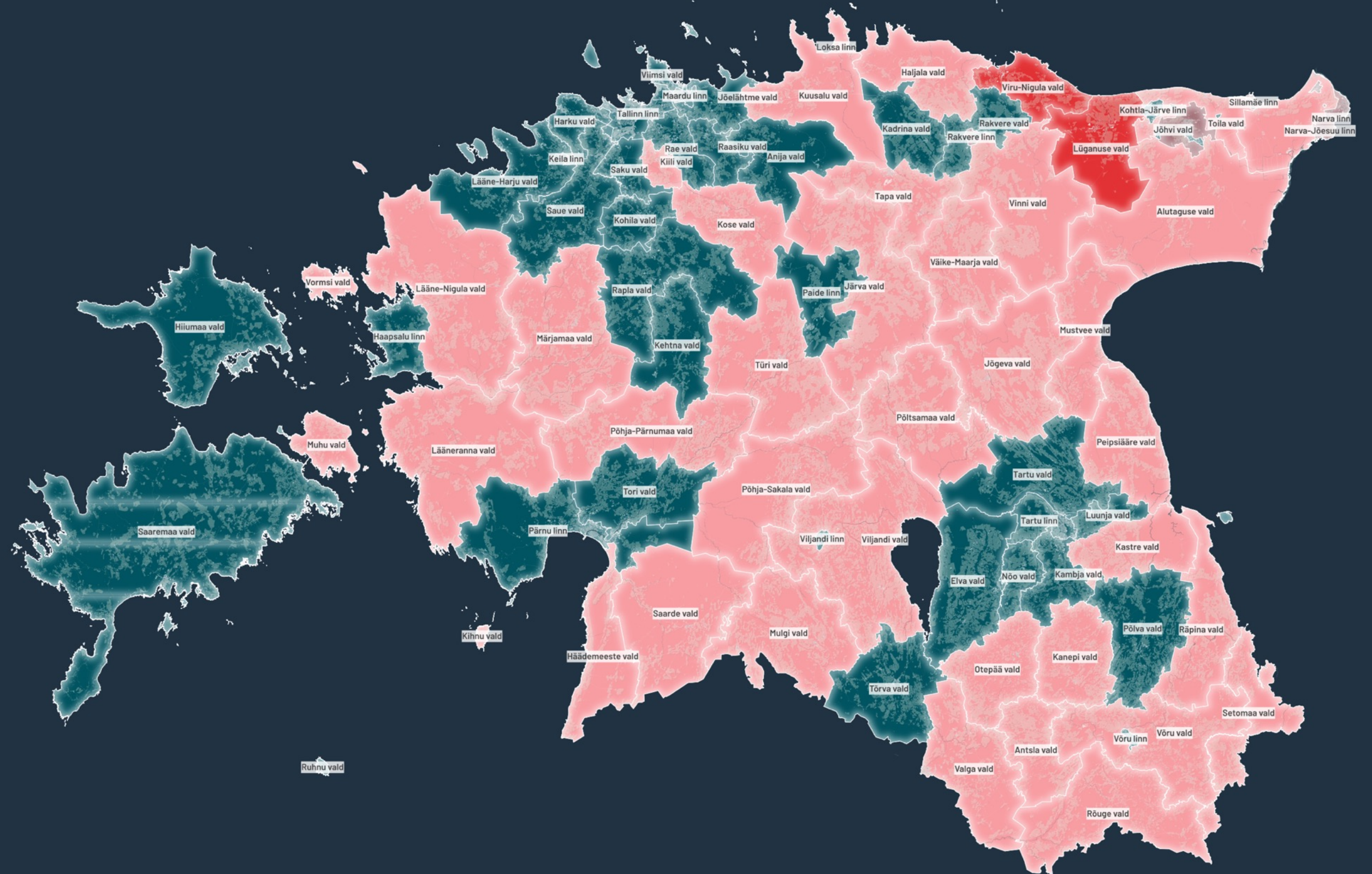

KÕRGE ASUSTAMATA
ELURUUMIDE OSAKAAL
+
TÜHJENEMINE

MADAL ASUSTAMATA
ELURUUMIDE OSAKAAL
+
TÜHJENEMINE

KÕRGE ASUSTAMATA
ELURUUMIDE OSAKAAL
+
ELURUUMID TÄITUVAD

MADAL ASUSTAMATA
ELURUUMIDE OSAKAAL
+
ELURUUMID TÄITUVAD

PRIOTITEETSED PIIRKONNAD

Asustamata eluruumide vähenemine 2013-2020

Asustatus EL vs tühjenemise trajektoor (RR)

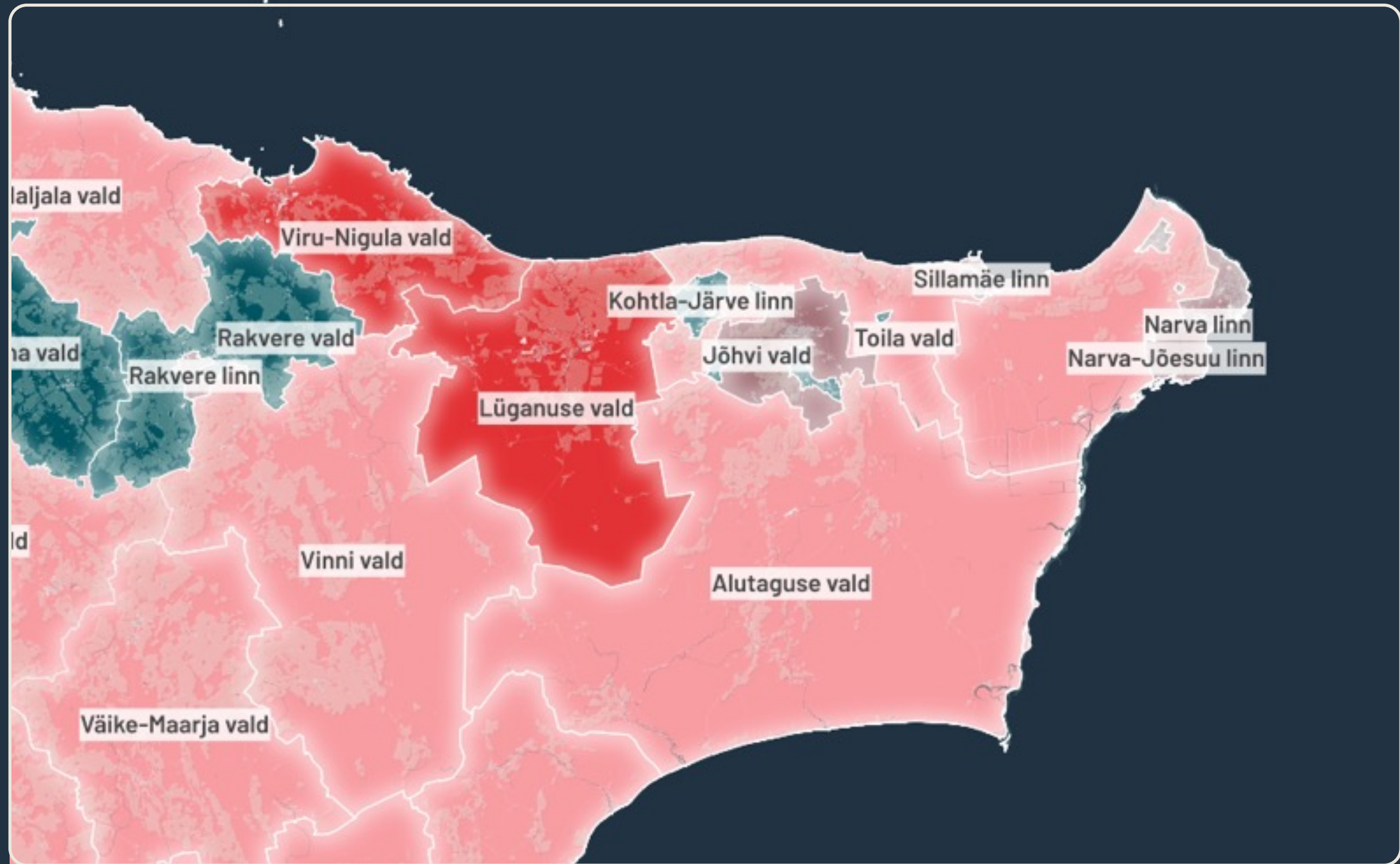
.....

KÕRGE ASUSTAMATA
ELURUUMIDE OSAKAAL
+
TÜHJENEMINE

MADAL ASUSTAMATA
ELURUUMIDE OSAKAAL
+
TÜHJENEMINE

KÕRGE ASUSTAMATA
ELURUUMIDE OSAKAAL
+
ELURUUMID TÄITUVAD

MADAL ASUSTAMATA
ELURUUMIDE OSAKAAL
+
ELURUUMID TÄITUVAD

STRATEEGIA

Kuidas jõuda andmetest mõtestatud tegudeni elukeskkonna kohandamisel?

1. KESKUSLINN Suurim hulk tühjaks jäävaid eluruume

Lammutamine
avaliku ruumi
korrastamiseks

Lammutamine
uusehituseks

Renoveerimine (sh hoone
ruumiplaneeringu
kohendamine)

Avaliku ruumi kvaliteedi
tõstmine

2. ALEVIKUD – Suur tühjenemine

NB! Kas
lammutada kui
asula on juba
tühi?

Endised
kaevandusasulad
jäävad ellu kui
suudavad muutuda
külaks

Kortermajade
jätkusuutlikkus nendes
piirkondades on tõsise
küsimärgi alla

Omaavalitsusele kuuluv
kinnisvara – kasutada
strateegiliselt

Renoveerimistoetused
vms rahalised
meetmed – KOVI tugi

3. KÜLAD Pidev täitumine

Valginnastumine
tõmbab ära
elanikkonda
keskuslinnadest ja
alevikest.

Autopõhised
liikumisviisid

NB!
Mitmepaiksus

NB! Vene
kodanike
omanduses
kinnisvara?

Elujõuliste piirkondade hindamise mudelil põhinev visioon ühe
omavalitsuse erinevate asulate jaoks

Aeglasemalt kahanevad ja väiksema asustatamata eluruumide osakaaluga linnaosadele määratakse kindel tüpologia (keskuslinn, aedlinn). Kiirelt kahanevad ja suure asustatamata eluruumide osakaaluga piirkonnad antakse loodusele tagasi, elanikud asustatakse ümber.

Suunised ruumilise kahanemise analüüsimiseks ja kohandamise strateegia koostamiseks, 2020

LÕPETUSEKS: SEIRE JA STRATEEGIA

.....

Selle uuringu tarbeks kogutud ja analüüsitud andmed võimaldavad igal omavalitsusel iseseisvalt analüüsida ja seirata erinevate elukeskkondade asustatust ja elujõulisust pikas perspektiivis. Käesoleva uuringu andmeid tuleks kasutada kahanemisega kohandamise strateegia koostamiseks ning seetõttu järgivad nad 2020 aastal koostatud suuniste üldist loogikat, kuid pakuvad tühjenemise seiramiseks mitmeid lisavõimalusi.

Elukeskkonna kohandamisel vastavaks elanike arvule peaksid omavalitsused seadma eesmärgiks vähemalt 90% asustatud eluruumide osakaalu. Esmajärgus tuleks täpsemalt vaatluste ja intervjuude teel uurida olukorda hoonetes ja asustusüksustes, mille asustamata eluruumide osakaal on seatud eesmärgist kõrgem, ning selgitada välja võimalikud põhjused, miks eluruumid on selles piirkonnas aastaringelt kasutamata. Oluline oleks lisaks saada ülevaade nõ kummitusomanikest (Eesti elamisloata ja isikukoodita omanikud), kelle omanduses võib olenevalt piirkonnast ja hoonest olla isegi kuni pooled eluruumidest (nt pilootprojekti puhul Püssi).

Üldjoonest võib Ida-Virumaal täheldada järgnevat tühjenemise mustreid:

LINNAD:

Linnades on kõige suurem asustamata eluruumide arv, samuti on enamik linnu registripõhiselt viimase kaheksa aasta jooksul tühjenedud ja tühjenevad ka edaspidi. Enamikes linnades (välja arvatud Järve linnaosa ja Kiviõli) on tühjenemas üksikud hooned või konkreetne hoonetüüp, mitte terved kvartalid. Täheldada võib varajasi ilminguid ka kvartaalse tühjenemise osas (Sillamäe)

.....

Konkreetsete hoonetüüpide tühjenemist tuleks strateegiliselt suunata. Vastavalt hoone asukohale ja eesmärkidele proovida olulises kohas asuvat hoonet hoida ning korrastada või vastupidi, ebasoodsas asukohas olevast hoonest vabaneda. Võimalusel sekkuda ja proovida ümberasustamist viisil, mis võimaldaks hakata hooned tühjendama ning lammutama. Sama krundi (hea asukoha puhul) saab sellisel juhul kasutada teiseks otstarbeks (avalik ruum, uusehitis jne). Selleks peaks omavalitsus omama ülevaadet sotsiaalkorterite asukohtadest ning muu omavalitsuse omanduses oleva kinnisvara (nt pärandvara) asukohtadest, ning püüdma seda ressursi strateegiliselt kasutada oma eesmärkide täitmiseks. Kaudselt saab oma osalusega ühistute töös ja omavalitsuse poolse nõustamisegevusega toetada ja julgustada korteriühistute tegevust renoveerimisel. Kaardistada tuleks edukaid ühistuid, ning teha nendega koostööd teiste julgustamisel. Linnade elukeskkond vaesub, kuna võimekamad liiguvad sageli üksikelanutesse, sh elama väljaspoole linnu. Eramaja ihalus on sageli tingitud sobiva elukeskkonna puudumisest linna sees, mis tähendab üldjuhul väiksemaid ja renoveeritud kortermaju, kõrge kvaliteediga avalikku ruumi ning häid teenuseid. Ühesõnaga kõike seda, mis muudab linnakeskkonna elamisväärseks ning võimaldab konkureerida külade ja uuselamurajoonide mugavustega. Hetkel on taolised kohalikud näited väiksete kortermajade ümberehitamisel ja renoveerimisel olnud omaalgatuslikud, kuid vääriskid omavalitsute poolt strateegilist toetust. Võimekamate liikumine küladesse ja linnaservadesse suurendab elukeskkondade vahelist ebavõrdsust ning kiirendab linnaliste asumite tühjenemist.

LÕPETUSEKS: SEIRE JA STRATEEGIA

.....

ALEVIKUD:

Kõige suurem tühjenemine toimub endistes alevikes (mõnel juhul ka linnaosades nt Sonda ja Somp), mis on heal juhul muutumas küladeks ning halvemal juhul langevad tervikuna kasutusest välja. Igal juhul on alevikes probleemiks korterelamute halb seisukord ning madal asustatus. Enamik neid hooneid ei suuda ilma omavalitsuste poolse toeta olla pikas plaanis elujõulised. Juhul kui kortermajale ei ole ka renoveerimise puhul perspektiivseid kasutajaid, siis võib strateegiana kaaluda hoone lammutamist ning pakkuda sama krunti (kommunikatsioonide olemasolul) eramute ehituseks.

KÜLAD:

On tühjenemise protsessi ainukesed võitjad. Üksikelamute ihalusest ja alternatiivide puudusest kantuna on need ainukesed kasvavad piirkonnad. Samas toob külade õitseng pikas plaanis hävingut just linnadele. Valglinnastumine on ka kasvavate linnade puhul probleemne nähtus tänu pendelrändele ning nende piirkondade sõltuvusele eratranspordist, mis omakorda sunnib ka linna olema autokesksed ning transiidile avatud. Samuti mõjub see negatiivselt linnades pakutavatele teenustele, kuna neile pole peale tööpäeva lõppu tarbijaid. Kahanevates piirkondades ei tule linna uusi inimesi suuremal hulgal juurde, mistõttu on paratamatu doominoefekt, kus inimesed proovivad vahetada elukohta üha parema ja uuema vastu ning selle tagajärele langeb lõpuks kõige kehvem elamufond kasutusest välja. Ühelt poolt on see loomulik valik, kuid väärib sellegipoolest strateegilist suunamist. Eriti juhul kui taoline elamufond asub linna keskses ning hõlmab terveid kvartaleid.

.....

Seetõttu on oluline elukeskkonna edasist tühjenemist omavalitsuse poolt strateegiliselt suunata, ning koostada elukeskkonna kahanemisega kohandamise strateegia (vt ka Suunised ruumilise kahanemise analüüsimiseks ja kahanemise strateegia koostamiseks, 2020), mille käigus:

- 1) Tuleb võimestada piirkondi, mis on täielikult asustatud ja sotsiaalselt aktiivsed. Taolisest elujõulistest piirkondadest peab saama tulevase sotsiaalse infrastruktuuri tuumik.
- 2) Lisaks investeerida elujõuliste piirkondade kõrval asuvatesse kohtadesse, kasutades kõiki vahendeid vastastikku toetaval viisil: avalikud teenused, linnakujundus ja avalik ruum, hoonete renoveerimine, roheline ülemineku stiimulid eraettevõtjatele, kiire internetiühendus, avalikkuse kaasamine ning koosloome jne. Selline integreeriv alt-üles protsess vähendab geograafilist isolatsiooni ja võib viia kompaktsemate asulate tekkimiseni, nagu on soovitanud ka OECD (2022).
- 3) Täpsemalt tuleks analüüsida väga madala asustatusega (üle 25% tühjad) kohtade elu-olu ning tühjenemise põhjuseid: üksikud hooned, kvartalid või asustusüksused. Keskenduda tuleks faktidele, mitte kuvandile või kuulujuttudele. Kui need kohad on elujõuliste piirkondade lähedal või omavad mõningaid unikaalseid väärtusi, tuleks kaaluda nende toetamist, et muuta edasise tühjenemise kulgu Kui hääbumine on vältimatu, siis kavandada elanike ümberasustamist, hoonete lammutamist ja maa taaskasutamist parkide, põllumajanduse, energeetika või muude kasutusviiside jaoks.
- 4) Jälgida mõõdikute abi sekkumiste mõju ja vajadusel kohandada strateegiat.

SEIRE

Kuidas jõuda andmetest mõtestatud tegudeni elukeskkonna kohandamisel?

1. Jälgi mõõdikuid

Tühjenevate hoonetekobarate arv ja suurus

Asustamata eluruumide osakaal ja tühjenemise trajektoorid

Eakate osakaal

3. Kasuta teadmisi investeringute planeerimisel ja suunamisel

Kohandamise strateegia

Arengukava

Üldplaneering

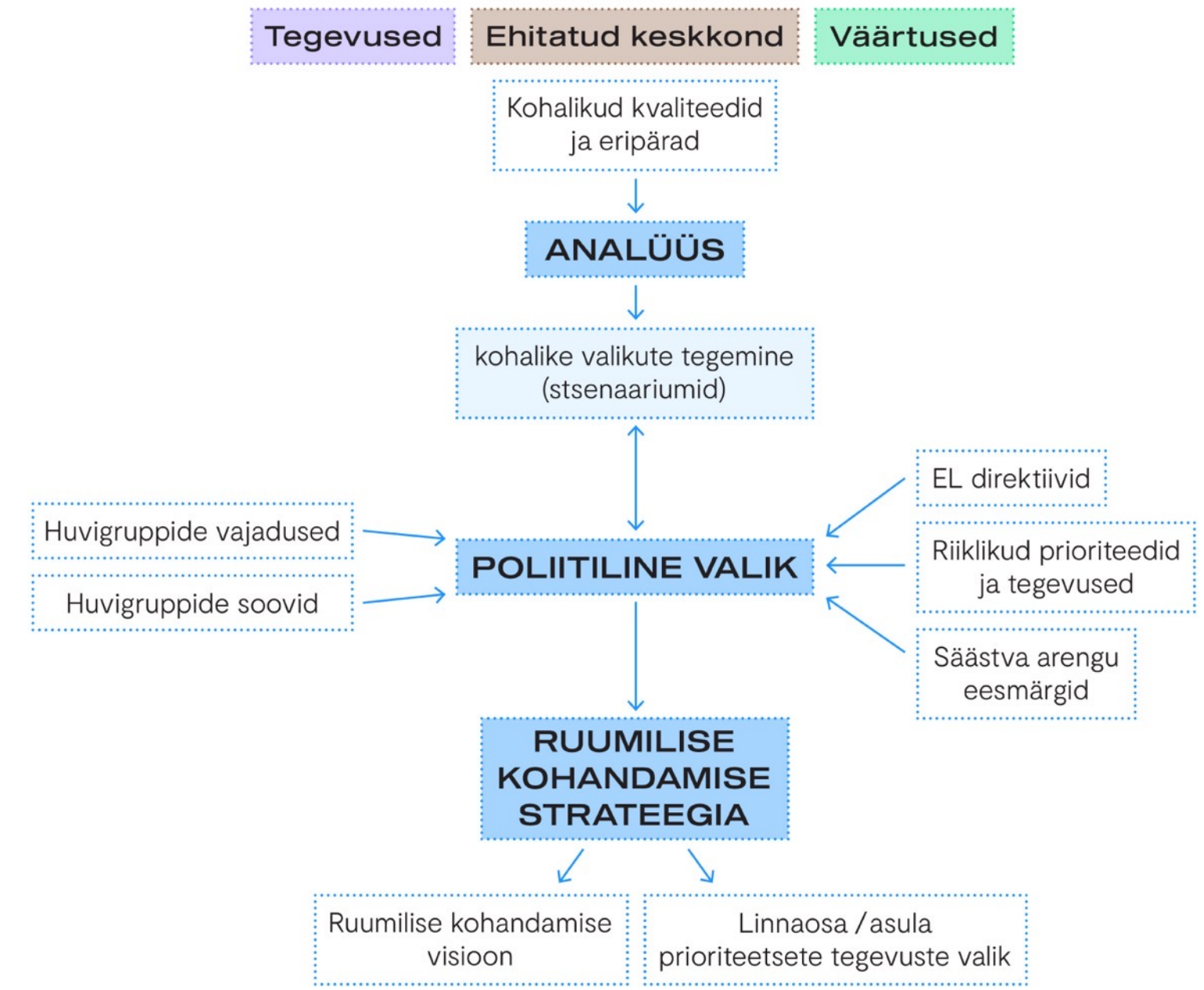
Omavalitsusele kuuluv kinnisvara

Renoveerimistoetused vms rahalised meetmed

3. Julge suunata pilk tulevikku

Rahvastiku vähenemine ja vananemine

Hoonefondi amortiseerumine

Suunised ruumilise kahanemise analüüsimiseks ja kohandamise strateegia koostamiseks, 2020